

СВОБОДА НАРОДАМ — СВОБОДА ЛЮДИНІ!

ВІСНИК
THE HERALD
Суспільно-політичний лісатник

ЗМІСТ

	стор.		стор.
Дух Женеви вивітрюється	1	Ольга, велика княгиня України-	
П. Кізко — Співжиття	3	Русі	18
М. Кушнір — Проблема маси в освіті дорослих	3	П. Кізко — Критика й самокритика	23
Є. М. — З нотатника	7	Ікер — Похвала таборовій черзі	24
А. Орликівський — За Марокком — Альжир	9	Б. Лепкий — Вона там є	24
Г. Юртик — Звенигородський Кіш вільного козацтва	12	І. Хорольський — Говорять полонені	25
Проф. Н. Полонська-Василенко —		І. В-к — „Німеччина рветься на схід”	27
		П. Кіриченко — Старі мотиви	28
		Думки на академії	29
		Коли гули авта	31

ВІСНИК
**ОРГАН ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ**

ВІСНИК

ДУХ ЖЕНЕВИ ВИВІТРЮЄТЬСЯ

Головним питанням нарад чотирьох міністрів зовнішніх справ в Женеві, як то й заповідалося, стало об'єднання Німеччини. Цю проблему часто спрощують, мовляв, рано чи пізно до такого об'єднання прийде, бо природня річ, що дві Німеччини в центрі Європи довго існувати не можуть. Взагалі об'єднання Німеччини приймається за політичну аксіому, яка не потребує доказів. При цьому забувається, що з цієї „аксіоми” витворено „теорему”, яку вже десять років не в силі довести. В світі, після другої війни, з „аксіом” таких теорем набралено чи-мало.

Державний секретар Доллес в своєму виступі на Об’єднаних Націях заявив, що поділ одного народу на дві частині є „злочином проти природи”. Добре й мудро сказано. Але так само мудро було проголошено й політику визволення народів, а кінчилась вона практикою коекзистенції з московським царством. В нинішній політичній ситуації, коли „злочинів проти природи” натворено чимало, проблема об’єднання німеччини не є такою легкою як то здавалось би. А головне, що й та і друга сторона, які говорять про об’єднання, думають про нього кожна по своєму. У європейських країнах, сусідів Німеччини, які говорять про єдину чи з’єдинену Німеччину, немає бажання бачити поруч себе сильну Німеччину. Франція, а в якісь мірі й Велико-Британія, коли й примирилася з перспективою такого об’єднання, то не тому, що роз’єднання „є злочином проти природи”, а змушені були прієднатись до американської політики, яка того об’єднання домагається. Та сталося це не через іхнє бажання, а через те, що треба було домогтися участі Німеччини в Оборонному Європейському Союзі. Включаючи Західну Німеччину до оборони проти совєтської агресії, західні держави зобов’язалися домагатися об’єднання Німеччини.

В Москві це добре розуміють і Молотов, повернувшись до Женеви, після нарад в Кремлі, заявив, що Німеччина потрібна західнім державам, як додатковий член НАТО, але Советський Союз ніколи не погодиться на відновлення німецького мілітаризму. Вже на самому початку нарад виявилися зasadничі розходження між двома бльоками. Для Советського Союзу проблема Німеччини є другорядною, похідною, тому він і намагався почати наради з обговорення питання про колективну безпеку. А Захід німецьку проблему ставить центральною, від розв’язання якої залежить успіх чи неуспіх конференції. Та Москві на цьому, як видно, дуже мало залежить. Вона за чотири місяці між двома женевськими зустрічами чимало осягла, добилась куди більших успіхів політикою усмішок, як попереднім стуканням кулаком. За цей час їй удалось зневітралізувати Австрію, розхитати Балканський бльок, посилити невтіралістичні тенденції на Заході, посилити свої впливи в колоніальних країнах, а напруга між Арабським світом та Ізраїлем дійшла до стану близького до війни. А очманій духом Женеви Захід все ще сподівається й дождає від большевиків доказів миролюбства. Хоч Хрушчов, повертаючись з першої женевської Конференції Чотирьох, в Берліні заявив, що „механічне об’єднання двох частин Німеччини, які розвиваються в різних напрямках, є ділом нереальним. Бо „хіба ж можуть, працюючи Німецької Демократичної Республіки погодитись на ліквідацію всіх своїх соціальних і політичних здобутків”. Коротко кажучи, Советський Союз погодиться на об’єднання Німеччини при умові, що вона буде в орбіті впливів Советської імперії й засвоїть всі здобутки Східньої Німеччини. Ще виразніше, позицію Москви було задекларовано в розмовах з Аденауером. Тоді Хрушчов за-

явив: „Німецька Демократична Республіка — то майбутнє. То майбутнє не тільки німецького народу”.

Отже про якийсь компроміс, а тим більше про відступ з Східної Німеччини в Москві не думали й не думають. Та й не можуть, бо такий відступ посилив би тягу до звільнення з-під московської „опіки” в країнах сателітів, застиковував би національні відцентрові сили в імперії. А це є найнебезпечніше для Москви. Дотеперішня політика Заходу не змушує на це Советський Союз. Чому ж то в Москві мали б відступати з своїх позицій, коли вони можуть з посмішками мирно „співіснувати”, зберігаючи існуючий стан, а разом з тим посилювати російські комуністичні впливи на Сході — Близькому й Далекому.

З дотеперішнього перебігу нарад не видно, щоб вони щось змінили в існуючих відносинах. В час перерви нарад, державний секретар Доллес відвідав на острові Бріані Югославського диктатора Тіто. Після двохгодинних нарад, Доллес висловив своє вдоволення, що досягнуто погодження про відновлення повної незалежності держав Східної Європи — сателітів Советського Союзу. З ким? З комуністичним режимом, що є прообразом московської імперської політики в центрі Європи. Тіто, який не так давно, на тому ж острові, затіснював зв'язки з Хрущовим, на запит кореспондентів, чи підписується він під заявою Доллеса, відповів американським словом — єс.

Треба припускати, що в Женеві питання про звільнення з-під советсько-російської опіки держав Східної Європи, буде поставлено перед Молотовим, щоб вплинути цим на Москву в її ставленні до об'єднання Німеччини. Та чи вплине то? Немає надій, щоб така поставка змінила становище Москви до об'єднання Німеччини.

Коли б Захід ставив серйозно, в усій широчині проблему унезалежнення країн Східної Європи, відданих під опіку Советському Союзові, а не принагідно, тактично боязко, то та-ка б постава, очевидно, багато змінила в теперішніх відносинах. Відновлення незалежності країнам, окупованим Советським Союзом після другої війни, неминуче потягне за собою і унезалежнення від Москви національних республік Советського Союзу, окупованих большевицькою Росією раніше. Та на таку поставу політики Заходу поки що не здецидовані, хоч в ній лежить розв'язка проблеми нинішньої світової напруги.

Саме перед женевською конференцією між Арабським світом і Ізраїлем дійшло до військових локальних дій. Арабсько-ізраїльський конфлікт де в чому подібний до конфлікту між Москвою і Заходом. Маштаби, правда, різні. Ні араби, ні жиди не володіють атомовою зброєю, хоч великі держави подбали про постачання ракетних бомбардувальників і танкових колон ворогуючим, між державами яких немає правно окреслених державних кордонів. І тоді, як в Женеві радять над розброєнням, до Александрії прибуває советська зброя за казково низькими цінами, до Багдаду — англійська, а депутати з Палати Громад збираються запропонувати урядові Англії припинити доставу зброї до Єгипту. Принципово либо погодились і в Вашингтоні помогти Ізраїлеві зброєю. В Женеві говорять про мир в Європі, а події на Сході розвиваються своїм порядком. Мир, вірніше перемир'я на близькому сході, (та хіба тільки там) тримається на дуже хиткому ґрунті. Відсутність чітких кордонів між Ізраїлем і арабами завжди тайтиме небезпеку війни. І хоч англо-франко-американська декларація з 1950 р. і забороняє категорично гонитву за озброєнням та кожна сторона, говорячи про бажання миру, шукає зброї. А великі держави теж для забезпечення миру її постачають.

Важко говорити і передбачати майбутнє, проте дух Женеви, про який з таким захопленням говорили, зникає. Та його властиво, й не було, а був чад. Треба думати, що після нарад міністрів зовнішніх справ той чад вивітриться. І що скоріше, то краще для вільного світу.

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by the Organization for Defense of Four Freedoms of Ukraine Inc.

Monthly except July and August when bi-monthly.
“Second class mail Privileges Authorized at
New York, N. Y.”

I. Wowczuk Editor in Chief.
Address: P. O. Box 304, Cooper Station
New York 3, N. Y.

П. Кізко

СПІВЖИТТЯ

Серед овечої сумирної отарі
 Зчинилося мекання страшне. Довкруг кошари
 Вовки з'явилися. Удень
 (Ви лиш подумайте — день білий!)
 Ввірвались між сердег і впень
 Кількох овечок потрошили.
 Докупи збилися налякані овечки.
 — Погибелль нам прийшла, мабуть, осьдечки!
 О, Боже миць! Зупини
 Вовків невидані навали!
 И гукнули всі! Канали,
 Дроти, вали, стовпи навколо воздвигаймо,
 Себе вовкам поганим знищити не даймо!
 I плем'я рушило овече
 На оборону. Хто як міг,
 Без симуляції і втечі,
 Робив, аж гнувся дужий ріг.
 Рови, канали і підвали всюди риля,
 Дроти і греблі зводили чимдуж. щосили.
 I враз овечий світ замовкі
 (Тепер безпечно всім заснути!).
 — Сюди не ступить жаден вовк,
 Як хоче сам живим ще бути!
 Вовкам у носі прикро закрутіло,
 Бо з'єсти ще кількох овечок ім kortilo.
 А тут — ні руш через дроти,
 Через важкі, міцні канали.
 Хоч як крути чи не крути,
 Вже, либонь, справи всі пропали.
 Серед вовків замішання пішло велике,
 Найстарший вовк прибічників своїх покликав
 I раду радить з ними став:
 — Не будем ми, вовки, вовками,
 Як не проб'єм овечих лав
 И не станем їхніми панами!
 Вовки схвалили: вівцям вислати телеграму,
 Що так і сяк, мовляв, овечки любі, з вами
 Ми раді жити в миру й добрі,
 Ми завжди щастя вам бажали,
 Пошо ж в такій ясній порі?
 Фортеці ви побудували?
 Ось ми, вовки, що щиро прагнем миру йтиші,
 Живем без огорож. воріт, неначе миші.
 Коли ж було раніше щось,
 То хай іде усе до лиха!
 Тепер ми всім простили ось
 I кожний в нас привільно диха.
 Зачули мову ту овечки. От де мова!
 Яка ж вона не вовча — гарна та чудова!
 I вівці врадили собі
 (Сказати вірніше — їх вожаті):
 — Кінець усякій боротьбі,
 Хай вовк вівці послужить братом!
 З того часу сердечна дружба зав'язалась:
 Лились пісні, пливло вино, шкварчало сало.
 Вовки ходили в двір овець,
 З вовками вівці ночували.

Михайло Кушнір

ПРОБЛЕМА МАСИ В ОСВІТИ ДОРОСЛИХ

В поточній мові під „масою” розуміємо кожне більше скупчення людей, при чому ми стосуємо це поняття здебільшого до нижчих суспільних верств. Це зовсім неправильне. Не кожне скупчення людей є зараз же масою. Наприклад: тисячі людей, що товпляться в залізничних двірцях аж ніяк не є масою в соціологічному розумінні. Не можна теж поняття „маса” робити залежним від більшого числа, хоч зі зростом числа прикмети маси виступають чіткіше. Фальшиво думати, що поняття „маса” обмежується до неосвічених. І науковий конгрес може виявляти прикмети маси, сама ж наукова освіта не ослаблює тенденцій до маси.

Щоби постала психологічна маса є одне тільки невідкладно потрібне: щоб рівночасно більше число людей продовж якогось часу, або навіть постійно, було пронизане спільним інтересом. Коли наприклад в товпі, в залізничному двірці, знепритомніє жінка, твориться зараз із цього числа людей, які не були досі пов'язані ніяким душевним відношенням, — маса, — колективна істота. Ale можуть стати психологічною масою і люди, які себе не бачать і не перебувають на одному місці. Згадаймо тільки вересень 1939 року, який багатьом національним спільнотам приніс найбільше переживанням колективної душі. Це істота, яка виникає з міліонів одиниць і хоч вона не могла б існувати без цих одиниць, то однак вона куди більша чим їх сума, їх квантум. Вона, ця істота, є новою якістю, яка силу, що її вона від міліонів одержала, кожній одиниці повертає й кожну одиницю перемінню.

Рационалістична епоха, що визнавала дійсним тільки те, що можна побачити й логічно доказати, ледве чи могла перед Руссо найти правильне відношення до цього феномену. Вона знала тільки

А на кінець... Гіркий кінець —
 Вовки овець пороздирали!

Яка мораль цієї байки?

ки доторкальне „Я”, так звану особу. Також для освітнього товариства старого стилю — народ був тільки великим числом одиниць. Ці одиниці з народу, „прості мужчини” і „скромні жінки” все добре, правдиве і гарне визнавали добрим, правдивим і гарним. Що цей „простий чоловік” — є душевно й духовно подвійним — вони цього не помічали. Але, як це сказав Шіллер — „Jeder, sieht man ihn einzeln, ist leidlich klug und verständig, sind sie in sorprege, gleich wird Euch ein Dummkopf daraus!” (Кожний, коли дивиться на нього поодиноко, є второпній і розумний, але, коли вони зійдуться всі разом, вони зараз перемінюються в дурепу).

Маємо тут твердження, що під **впливом маси обнижується наша інтелегенція**, а все ж таки майже всі освітні товариства для популярних доповідей є погляду, що вона зростає до квадрату фреквенції. Хто ж має рацію? Одно є певне, що сама маса ніколи не є розумною.

Основна аргументація: те що в малому гурті находить належне розуміння, томить великий гурт. І це не є випадково, що на великих зборах найбільше банальні, мілкі, поверхові промови здобувають найбільше признання, навіть самі промови стають тим більше поверхові, чим більші бувають зібрання. А хто ж з нас не пізнат на собі, як оглулює часте перебування на зборах?

Але не зважаючи на це, ми й далі в майбутньому готові віддати долю цілих народів в руки психологічних мас, у руки чимраз більших парламентів. Очевидно, що чим вони більші, тим вони більше безпомічні. Вони мусять вибирати комісії, які знову ж творять субкомісії й комітети, в яких, якщо попадуть там дві-три добри голови, вибирають з поміж себе одного, який сам робить цілу справу.

Чи дивно, що згадане тут незнання істоти „маса” — натрапляємо теж в освітньому ділі, в народній освіті? Ні, це нас не дивує, адже ж і вона є породжена з духу формальної демократії, і вона є останнім вульгарним виявом чужого народові рационалізму. Але вже відчуваємо тепер, що стоїмо на фальшивому шляху. Так, наприклад, чим раз критичніше ставимося до „екстенсивної методи” в освітній праці, методи, яка вірить, що масовим поширенням знання піднесе народного духа. Замість цього, ми зма-

гаємо до інтенсивної методи в освітній праці, до інтесивного діяння і впливів, до менших гуртків, до спільнот праці, які діють не тільки на думаючу людину, але й на чуттєву, вольову людину. І дійсно: без повороту до спільноти, без залишення сплощаючої прилюдності — душевне закріплення одиниці в масі неможливе. Тому ми вітаємо всі намагання до „правдивої” освіти, до „правдивої” самоосвіти, до „правдивого” народного університету, оскільки вони зуміють оминути небезпеку сектанського відокремлення й будуть мати на увазі свою суспільну місію.

І саме ця наша суспільна місія ставить вимогу безпосереднього розгляду феномену маси, отже побіч „інтенсивної” методи все ж таки „екстенсивної” методи, що однак основно різнилася б від раніше вживаної глибшим розумінням прикмет маси. Бо не в тому недоліки цієї екстенсивної методи, що вона любить велику аудиторію, — завжди народня освіта буде прагнути до числа, — тільки в тому, що в популярно-науковій освітній акції хочемо бачити виховне діяння на масу, отже, що колективну душу розуміємо й трактуємо як думаючу істоту. Вона є тільки чуттєвою й вольовою істотою. Але як така, вона є здібна до резонансу, якого не має пересічна одиниця. Вона стоїть більше всього високого як малий гурт і є завжди готова сприймати взиеслого духа, мистеців слова й тонів, пророків і поетів.

А в чому ж лежить причина, що психологічна маса стоїть інтелектуально нижче пересічної одиниці, так далеко, що навіть визначні люди „ін корпоре” — часто виносять постанови, які мало чим різняться від рішень зібрання глупаків? Хто частіше „засідає” в різних комітетах і управах, знає, як паде наша духовна сторожкість, коли духову відповідальність розкладається на більше числа людей, це виступає ще чіткіше, коли ми беремо не співдіючу участі, але тільки сприймаючу участі і дебатовані справи є тільки річевої натури, коли вона ні посередньо, ні безпосередньо не торкає нашої особи, коли слухаємо доповіді з якоїсь ділянки знання. Але в меншому крузі не тільки інтелектуальна сторожкість слухачів, але теж і викладача стає більшою:

Хто на якомусь більшому зібранню хоче бути „загально зрозумілим” — той мусить знизити

високий інтелектуальний рівень, бо тільки стан найменше посідаючого — може бути усім нам спільній.

Підсумок: в колективній душі затираються інтелектуальні способності і взагалі індивідуальності її акумулюються розумові сили, які лежать під рівнем пересічності. Було б однак великою помилкою робити з усього висновок, що так звана особовість і в цьому ст縟ть вище від психологічної маси. Вона має над нею перевагу, тільки в сфері свідомого буття. Але яке значення має свідоме духове життя побіч неусвідомленого життя душі?

Воно сягає не дальнє як світло блимаючої лихтарки, що освічує ледве край стежки і навіть, коли мандрівник несе своє світло на тичці вченості й тоді також нічний краєвид лишається непроглядним.

Яке значення має свідоме буття?

Тільки дуже мала частина нашої істоти лежить у кругі слабого, тримливого світла, поза пізнаннями мотивами нашого діяння діють таємні поштовхи, що їх ми лише самі знаємо, а за ними ще більше таємні, яких ми вже самі не знаємо. Це її є саме ці заскорені в несвідомому рішальні для істоти прикмети характеру, що діють в психологічній масі і які на основі означених расових прикмет перетонлюються в „народну душу”. Тому також особливості народу виступають куди чіткіше в його зорганізованих масах, в його організаціях, союзах, чим у поодиноких членів народу. Думаюче „Я” може бути понадрасове, космополітичне й абстрактне, як і „людство”, яке можемо любити тільки розумом. Психологічна маса не може однак так відірватися від свого народного ґрунту. Навіть коли вона, збаламучена раціоналістичною епохою, вважає поняття дісністю. Вона 29. липня виносить пацифістичні резолюції — а 1. серпня маширує на війну.

Тут ми доходимо до точки, в якій колективна душа виявляє власні особливості, прикмети, яких ми неходимо в такому ступні у пересічних одиниць, — великі чесноти, які завжди йдуть в парі з відповідними, такими ж великими хибами. Назуву тут в першу чергу геройство маси, що, випливаючи зі свідомості її сили, може бути безмежним, бо воно не є гальмоване ніяким почуттям відповідальности. І слаба оди-

ниця добуває в масі нове почуття сили, прямо під впливом числа. Навіть у дуже обережних скорочується віддала між думкою і виконанням, а навіть в їх свідомості зникає взагалі почуття неможливого.

Що геройство маси перевищує хоробрість одиниці — хто на це після двох останніх воєн потребує доказів? І аж ніяк не є колективна душа щойно тоді готовою до жертв, коли її обіцяють якусь видиму користь. Ні, саме тоді найменше! Але, коли віра прийме спільноту — тоді вона рішуче йде навіть на загибель. Я тверджу, що лише маса може досягти вершка відданості, бо її почувань є куди ширша, як у пересічної одиниці в залежності від духа, що нею кермує. Найжорстокіші інстинкти можуть опанувати її, але вона може бути теж над людськими шляхетностю і до найвищого спосібною. Вона пориває одиницю до доброго й до злого, чи одиниця це хоче і знає чи ні, вона степенює її почування й вчинки в добром і злому. А скільки ж душ розцвітає і дзвенить щойно в масі! Демагоги знали про це віддавна. Пора вже і нам зрозуміти, що народ можна виховувати тільки при помочі цього медіуму і що сама суб'єктивна освіта взагалі не охоплює істоти, яку хочемо виховувати.

Героїчне її могутнє в хотінні маси викликало те, що її зв'язується безпосередньо з Богом. „Голос народу є голосом Бога” — каже Гомер. Навіть ті, що рішуче зневажали збірноти, (отже майже всі демагоги великого стилю) вірили в глибоко правильний інстинкт колективної душі. Ляссаль твердить, що: „Ніщо не стойте так близько правдивої інтелігенції, ніщо з нею так не споріднє, як здоровий розум великої маси”. Воно буде згідне з правдою, коли замість „розум” — вставимо „почування”. І чи ж це було б таке дивне, коли б істота, яка „тільки так дуже відчуває” майбутні речі, — певніше їх вичувала, чим рефлекуюча одиниця? Помилки чуття є куди рідші, як помилки розуму. А чи геній не черпає з глибин підсвідомого життя?

Але чи психологічна маса не є приречена кожній помилці вже в наслідок браку відповідальности і своєї легковірності? В своїх передсадних почуваннях і уявленнях вона дає себе поривати до вчинків, які кожна співдіюча одиниця, діюча сама, відкинула б з острахом і тому

маса являється нам тільки як сліпо діюча революційна сила. Але коли ми приглянемося до неї ближче, то пізнаємо, що навіть у її найяркіших вибуках є своєрідна тенденція до постійності. Маса є змінлива, наставлена на малі поверховні, позірні переміни, передусім вона любить старим річам давати нові ближотливі назви, але ідея дійсного перевороту їй далека. Як тяжко нові ідеї закріпити в масі, як вона твердо держиться раз видвигнених ідей! І хто сильніше сидять на своїх урядах, як любимці королів? Ні, маса не є революційна і вона навіть такою не може бути, бо вона коріниться в підсвідомому й тому є глибоко й сильно звязана з силами минулого.

Хто ж тоді робить революцію? Хто ж підняв її, наприклад, в Росії в імені пролетаріату? Чи не винесла її, як кожну попередню організована маса? Чи вона не виникла з волі широких мас? Певно, що широкі маси винесли революцію на своїх кривавих плечах, але воля до революції — отої соціологічний закон живе і жевріє завжди в незначній меншості. А коли ми ближче приглянемося тій меншості, ми з здивованням пізнаємо, що вона складається з інтелектуалів і, крім цього, з криміналістів. І саме ця трагічна сполука високо ширяючого духа і найнижчих гонів, чистого наміру і низької жадоби, — саме це нас заскакує. Бо все ж таки мусить бути якесь посвоячення між тими екстремами, або скажім краще: спільна судьба. Може вони тому себе находять, що одинаково є відтяті від коріння.

Я не хотів би заскоро давати відповіді на це тяжке питання; але дві речі можна ствердити з деякою певністю. Перше: „вища освіта” не зменшує революційної диспозиції маси. І друге: з розміром маси зменшується її революційна активність.

А коли б ми хотіли відповісти на питання, що саме опреділює колективну душу і спричинює, що вона являється іншою в сучасних революціях, яким була раніше, — то ми могли б одне устійнити: усі стремління маси пронизує прагнення до зорганізованих життєвих форм, могутній гін до організації, як такої. Її визначає відраза до усього спекулятивного і проблематичного, релятивного й умовного. Усі її жадання, усі її прагнення пронизані шуканням певності. Сьогодніша маса це вже не товпа,

що в цій самій годині славила Брута і Коріолана. Вона постійніша від товпи, бо вона дійшла до свідомості себе самої, бо її думки, або скажім краще: її почуття є в полоні оформленіх ідеологій, бо вже ледви чи є не-займані шари, „дрімаючі” верстви, що давали б нараду до ширення нових ідей.

Побіда маси — це був би конечний останній результат раціоналістичної епохи, але разом також реакція проти духа цієї епохи, протиставлення підсвідомого життя вилізкуванням порядкам. І саме цією її „міжчасовою” позицією можна пояснити розбіжні намагання модерних створищень і організацій. Виглядає так, що вони мають на оці тільки „реальні інтереси”, корисні, які можна обчислити, чисто річеві справи, — отже є тільки організаціями з означеню ціллю, які обслуговують тільки обмежений вирізок особистої сфери своїх членів. Але чим дужче ці інтересові організації закріплюються, тим вони сильніше вимагають цілої людини, тим більше вони хотіли б ціль організації поширити до „світогляду”; чим ширше вони розгортаються, — тим сильнішою стає потреба ідеології, що давала б оправдання для з'єднаних егоїзмів.

Але воно завжди так було й завжди так буде, що тільки така наука може стати народньою, яка залишає місце для віри, або яка є тільки науково прикритою вірою. Що ж могла б дати „тільки чуттєвій і волевій колективній душі” — правдива, дійсна наука? Правдива, дійсна наука не знає ніяких тверджень, сміється з певності, є горда на свої сумніви й не може заспокоїти бажання спрекізувати певно і вичерпно значення життя. І це був би кінець, розвал народньої культури, коли б релятивізм і скептицизм „вищої освіти” й її розкладаюча безінстинктивна бистроумість стали дійсно загальним добрим”.

Нешодавно сказав один француз: „Наші інтелектуали є нещасливі, тому, що нарід не хоче приймати тієї освіти, що їх самих зробила нещасливими”. Є й у нас ще „освітники”, і то в більшості, що з цього приводу сумують. Але щось інше турбує дійсних освітників світу: хоча вони чимраз краше пізнають, що народня освіта, яка черпає з наукового духа, не доростає до своїх завдань, але вони не мають нічого іншого, щоби на це місце по-

тавити. Бо є мистецтво, що побіч науки, щораз частіше виступає в службі народної освіти, і то з далеко глибшим і більшим успіхом — не може вирівняти ці важкі втрати, яких зазнало народне духове життя, в зв'язку з заломанням його релігійних фундаментів. Мистецтво дає тимчасовий захист обезправленому почуванню і розвиває в тонких вдачах віддалену від життя тугу, але воно не напружує волі й не дає їй непереможної сили супроти зростаючої нужди існування.

В часах матеріального розквіту — віра в „безпереривний поступ”, що покликувалася на тріумфи прикладних природничих наук, може могла прикрити внутрішню слабість безвиглядного життя, але часи нужди, які не можуть чимсь ззовні заслонити душевних недоліків, потребують поважніших доказів для змислу існування і глибшого вияснення його терпіння.

Хто поважніше заглиблюється в психологію релігійного, до чого нас безупинно взиває постать Христа, кому визимнілі й закостенілі догми не закривають духа, що в них колись жеврів, — цей буде відчувати, як близько він стоїть до прагнень і туги колективної душі. Ми пізнали психологічну масу, як „тільки” чуттєву й вольову істоту. Ми бачемо в ній високе й низьке тісно сплетене, а все ж таки ми відчували в її навіть експресах тугу до органічного оформлення, стремління до надособового ладу, до кооперації і підпорядкування. **Не достає тільки духової сили, що могла б відділяти високе від низького та бути сильною й тривалою противагою до тенденцій, що тягнуть вниз.** Але ї ми маємо тільки зрозуміння психологічної конечності творення релігійної противаги в найкращому випадку знання цього, але не маємо до цього сили.

Чи треба мені казати, що релігії не можна робити, що вона є ласкою. І чи треба мені ці мої міркування закінчити якимись постулатами? Досить, що ми, принаймні, пізнали внутрішню й останню причину безсилия нашої „вищої освіти”, бо певно, що без цього глибокого почуття власної немочі і невистачальності — ця ласка не могла б на нас ніколи сплинути. —

Е. М.

З НОТАТИКА

1.Х.55. Давно вже не перегорталося сторінок советського красного письменства. Було на те багато причин, а серед них найголовніша: безпросвітна, якась аж нелюдська, нудота тієї лектури. То ще півбіди, що з перших сторінок советського роману, як з перших рядків советського оповідання, читач, з сяким-таким досвідом, легко відгадував не лише обов'язковий і МГВ приписаний happy end, а й прозрівав всю, білими нитками шиту „фабулу”.

Найгірше в советській літ. продукції було те, що урядово-казильонний фальш, справді наскрізь її просякаючи, не залишав ані кутика для чогось живого, непідробленого, незатроєного дурноватою брехнею, яка навіть не намагалася якось приховуватися, хочби з огляду на рештки почуття авторського — коли вже не сорому, — то, принаймні, смішності.

І це вражало тим яскравіше, що адже ж услід старій російській літературі її теперішня советська спадкоємниця без кінця повторює у всіх варіаціях магічне слово „реалізм”, що правда, оздоблене в ССР прикметником „соціалістичний”.

Десь Достоєвський згадував про „реалізм, доведений до фантастичності”. Але, він, хоч і автор візіонерських „Бісів”, запевне не міг би передбачити планетарних осягнень советського соцреалізму.

Фантастика — річ не зла. Без Свіфта, Гоголя, Ж. Верна або навіть К. Дойля світова література виглядала б дуже збіднілою. Але фантастика соцреалістична нічого спільногого, розуміється, з тим немає, не лише тому, що вона смертельно нудна, як кожна канцелярська „творчість”, а й тому, що її фантастика нічогісінько спільногого з якою-будь реальністю — не має, і тому обертається на фантастику „самовистарчальну”. Паперові алегорії „героїв” механічно-мляво рухаються на паперовій сцені.. Це своєрідний театр маріонеток, своєрідний советський „вертеп”, навіть з досить сильним ритуальним забарвленням: ангели — партійці, чорти — „врагі народу”, а над всім — невилімо присутнє „всевидюче око”...

Колись в кінці класичних комедій були т.зв. „розв'язки” („Відомо, хто — Арман і хто —

ЧИТАЙТЕ, ПОШИРЮЙТЕ ТА ПРИЄДНУЙТЕ
НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ „ВІСНИКА“

вдова, їй чия доночка — Еліза", як дотепно писав колись один поет). Але в урядових еляборатах совлітератури „розв'язка” вже, властиво, є ясна для всіх ще перед „зав'язкою”. Позитивний герой дістає орден Леніна, негативний, після майже зайвого (і так було ясно!) здемаскування — мандрує якщо не на Луб'янку, то „в міста нє столь отдалоннє”. І на тім — кінець. Зло — покарано, чеснота — тріумфує, автор — одержує гонорар і — на досить непевний час — славу (бо ж може бути при першій оказії і сам розшифрований, як „враг” або напр. „агент Ватикану”).

Нудно було читати союзську літературу, але ще нудніше було б про неї писати, хоч багато еміграційних критиків намагалося з своєї прекрасної далечі „полемізувати”, — з ким? З союзським урядовцем — в однім випадкові, з союзським полоненим — другім.

Аж оце недавно трапилося познайомитися з писанням певного сучасного союзського письменника (п. Паустовського) і випадок цей наявів на ряд думок.

Одразу ж треба ствердити: автор справді — письменник і твори його до читання — надаються. Розуміється, чудес не буває: твори його, остаточно, теж нуднаві, теж душнуваті й, сказати б, безобрійні, але в них все ж пульсують якісь ознаки життя, відбивається якесь живе відношення, коли вже не до людей (вони ще по-старому умовно-стандартні), то, принаймні, до природи, до лісу, до річки, до заходу сонця... Це ззвучить комічно, але в „класичній” совлітературі навіть форми відношення до природи були згори регламентовані якщо не „klassovim походженням”, то науковою Маркса-Леніна-Сталіна.

Цієї „науки” у загаданого автора (принаймні в тих двох речах, що трапилося бачити) — майже немає. Стисліше — вона є в своїй, скажати б „істінно-руссій” відміні: комуністичність розплівається в **союзькості**, марксизм-ленінізм непомітно переходить у „велику російську культуру”, сталінізм — в „отечественную войну”, ну й ССР — просто в „Росію”. Поява цього автора (як і пари інших, переважно працюючих в „історичній тематиці”) дає можливість сигналізувати перехід союзської (ще так недавно „пролетарської”) літератури до нового етапу, а саме етапу, що його мож-

на було б назвати: література **советського народу**, як продукта „національної політики” ССР, так і продукта відреставрованої і систематично далі відновлюваної — імперії.

Характеристичним є те, що напр. п. Паустовський це вже не Фадеєв чи Еренбург (отже не москаль чи „одессіт”), а **князь**, близче не окресленого походження, півпольського чи пів-українського, чи навіть польсько-українського, як можна судити з де-яких автобіографічних виповіджень. Розуміється, перед Паустовським в сов. літературі були вже Авдієнки й Павленки, але то ще були явища „пролетарської” чи пак „марксистської” категорії, і, як такі, вони вже давно і своєчасно ліквідовані. Паустовський (чи „Паустовські”) — це вже явище „общесоюзне”, **союзьке**, вже в замислі своїм — імперської категорії. І тому за ними — майбутнє, хоч би й найближче тільки.

Вони бо, а не Фадеєви чи Еренбурги, будуть реставрувати „велику русскую” літературу. Вони бо будуть виконувати — і вже виконують — наказ союзського графа Олексія Толстого ще з року 1924: **повторити** — за всяку ціну — велику русскую літературу, літературу „Росії”.

І дуже характерично, що принаймні п. Паустовський починає її „повторяти” саме звідти, де вона була скінчилася, ц. т. від Чехова і Буніна, а не від Горкого й Маяковського (якого, до речі, давно вже замінено в ССР саме на Пушкіна). „Школа” Буніна — в дуже пересентименталізованій формі — виразно відчувається в фразі п. Паустовського. А Чехов, може й всупереч найблагороднішим бажанням письменника союзської імперії, ще більш виразно панує в самій атмосфері творів п. Паустовського: безперерви там снується істинно-руссий настрій мжички, суму, розмов сентиментальних інтелігентів („хлюпіків”, як їх називав Ленін), їх скастрованих думок і порожніх почувань. Словом є то, словами народницького поета ка-жути, — „дождік, ельнік і песок”...

Можна б реторично запитати, чи варто було піднімати р. 1917 криваву революцію, щоб через тридцять років повернутися на смітники традиційної „Росії” з її чеховськими „інтелігентами”, „сумерками”, „настроєннями” і каторжною нудьгою — під опікунчим наглядом всюдисущої „охранки”? Але Кремль свідомо на

А. Орликівський

ЗА МАРОККОМ – АЛЬЖИР

Альжир, хоча лежить далеко від властивої Франції, за Середземним морем, є продовженням французької імперії на африканському континенті, адміністративно безпосередньо підлягає центральній владі в Парижі. В Альжирі немає адміністрації, як у Марокко, де є й султанський уряд з позірними правами деякої окремішності. Адміністративно Альжирія — це частина Франції в північній Африці з населенням біля 8.000.000.

Під національним оглядом Альжирія подумана, як частина Франції тому, аби в європейській метрополії Франції витворити вільний рух населення, яке, не маючи змоги влаштуватися в господарській системі вужчого материка, може вийздити до Альжирії, де була б краща можливість заробітку.

Великий наплив французів до Альжирії збільшує відсоток французького елементу на африканському континенті, змінюючи контролю метрополії над її посіlostями в Африці, зближує материк до далеких йому африканських

цей шлях ступив: в умовинах відреставрованої „Росії” — іншого шляху немає, як зачароване коло „перманентних революцій” і не менш перманентних реставрацій.

Той шлях диктує сам заржавілий від крові народів державний механізм обездушеної, мертвотої і смерть продукуючої імперії.

І влучно сказав колись (ще року 1921) талановитий російський письменник, пізніш емігрант, Евген Замятін: „Боюся, що російська література має лише одне майбутнє: її минуле”.

29.X.55. Газети пісдають, що з нагоди свята т. зв. Об'єднаних Націй, (24.X.) в досить потворнім будинку тієї установи відбувся концерт місцевої філгармонії. А солістом на тім концерті виступив — ніхто не домислився б! — советський піяніст і одессіт Еміль Гілельс.

Бідна та фільтармонія і ще біdnіші ті „об'єднані нації”, якщо на своє свято не могли підшукати нікого, опріч типового советського стаханівця від фортеція.

Теж своєрідне „сігнум темпоріс”...

країн, а через поселення на території Альжирії відтяжує внутрішно-французький ринок праці.

Через таку колоніяльну політику в Альжирії посталася проблема безробіття для тибільців і альжирці-араби змушені, шукаючи праці, емігрувати до Франції. Хоч Франція не радо приймала іміграцію альжирців до метрополії в Європі, бо неспроможна забезпечити їх працею, але приймала їх, надіючись через асиміляцію людей відмінної крові, відсвіжити романську кров.

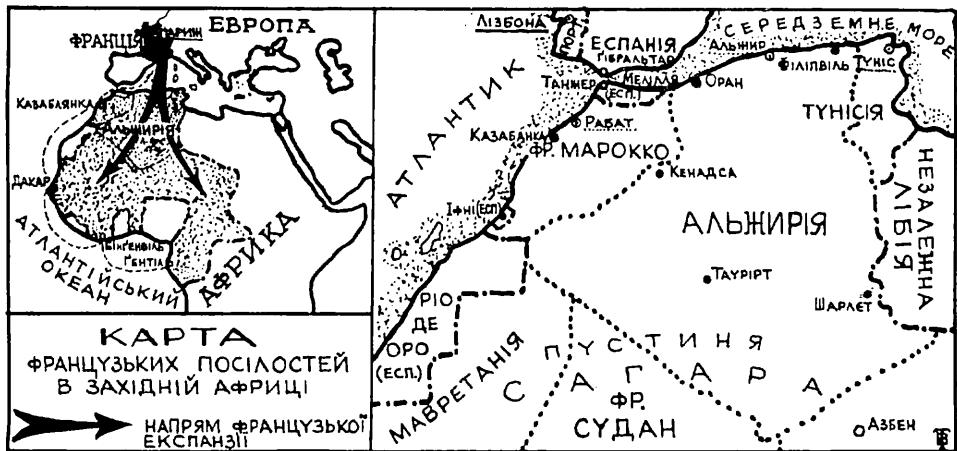
В політичному сенсі цей експеримент наробив багато клопоту, бо прискорив національне усвідомлення альжирців, а з ним виникли тайні альжирські організації боротьби із французькими іберменшами та колоніяльною політикою французів супроти альжирців, як в Альжирії, так і в самій Франції. Альжирські страйки та демонстрації на вулицях Парижа робітників та студентів високих французьких школ — альжирців, на очах чужинців, неприємно вдаряли по французах та їх політиці супроти ніби рівноправних, а властиво гноблених мас частини „французького” населення.

Обурений таким станом альжирець-араб, повернувшись з Франції до Альжирії там же став зовсім інакше думати та дивитися і на проблему своєї батьківщини. Франція з її усіма приемними для ока речами стала альжирцям своєрідним університетом. Повертаючись до Альжирії, вони починають змаг за унезалежнення батьківщини від Франції.

Французька колоніяльна політика в практиці своєї дії прискорила оформлення з альжирської етнічної маси, зрілу збріноту, свідому своєї окремішності і готову боротись за свою долю.

Національно-визвольні рухи других народів Французької Унії, а особливо близьких альжирцям арабів — мослемів Марокко та Тунісії мали і мають теж великий вплив на зростання почуття окремішності альжирців, і їхнього прэтнення до незалежності.

Щоправда Альжир не має такої історичної державної традиції, як Марокко чи Туніс, та все ж таки їх зростаючий патріотизм та дух

часу надробляє їх недостачу в інших моментах, які потребує кожний народ в його політичній боротьбі.

Однака встановити альжирську самостійну державу не є так легко, як може віддається. Альжир в право-державному розумінні не є Марокком чи Тунісом, які мають вже державно-адміністративні основи окремішності й тому може не вдастися Альжирії в **ближчому** часі дістати повне право самостійності, тобто вийти із французької Унії та стати окремою державою, та все ж таки проблема **повної** незалежності це питання тільки часу.

Проблема усамостійнення Альжирії для Франції є дуже дошкульною. Альжир є **безпосереднім** помостом Франції до центральної Африки, де є головний терен французьких колоніальних посолостей (гл. мапа). З погляду стратегічного, Альжирія є чи не найважливішим простором Франції в Африці, її випадовою базою на південь до рівника та багатої гвінейської затоки. Через Альжирію проходять найголовніші летунські магістралі Франції в напрямі на Конго та Мадагаскар. Тут є головні французькі військові форти, які сторожать над цілою поверхнею французької частини Сагари і тому втрата Альжирії для Франції була б автоматичним відрізанням її від решти колоній. Для утримування їх Франція змушені б зміцнювати морську флоту, для удержання зв'язків з рештою колоній через Атлантик та далекі від Франції порти, твердині в центрі вже Африки, як: Дакар, порт Яентіль, Бінгенвіль. Стратегічно Франція мусіла б творити цілком окремі військові бази, сперті не на сухопутній армії, а на морські сили та летунство.

Усамостійнення Альжирії було б для Франції й економічно величим ударом. Проблема збути багатьох товарів, які нині Франція вивозить на альжирський ринок, постане перед Францією на другий день після усамостійнення Альжирії. А французи мусіли б вернутись на стару біду до Франції, втративши привілеї в арабській Альжирії.

Французьке панування в Альжирії нагадує польське панування та колоніальну систему на західно-українських землях в польській державі, де було одно право громадянства, з колонізацією нашої землі поляками з Познанщини, Шлезька, чи Мазовіша, що спричиняло примусово-добровільну еміграцію наших лемків, бойків та людей з Посяння, чи Побужжя за океан в далеку Канаду, Аргентину, Бразилію, Уругвай, чи З'єдинені Держави.

Подібно як альжирці змушені шукати нині праці в глибині Франції, так наші робітники, а головно інтелігенція, були змушені виїздити із рідних міст Галичини та Волині в корінну Польщу шукати будьякої праці, не маючи змоги працювати серед свого народу на своїй рідній землі. І так, як на наших землях поляки провалили колоніальну політику, вивозячи дерево, ропу, аграрні продукти, для польського промислу на Шлезьку чи в Krakivщині, так Франція нині вивозить з Альжиру сировину, обмежуючи виробництво до найконечніших продуктів.

I осподарство і геополітика

Економічно Альжирія дещо слабша від Марокко. Половина ужиткової площа охоплена збіжжевими культурами, на площи біля 3,300

тис. га. З цієї площині річно збирають біля 30 міл. цент. усякого зерна. Переважаюча більшість зернових плодів споживається в краю, лишки вивозяться до сусіднього Тунісу, Марокко і до Франції.

Основними аграрними культурами Альжирії є виноградова лоза і південні фрукти: оливки, дактилі, фіги, цитрини, помаранчі, а в другу чергу йде городництво, тобто плекання ярини й картопель, які в великих кількостях вивозяться до Франції. Деяке господарське значення має й управа тютюну. Під господарським оглядом Альжирія, як самостійна одиниця, може себе без труду виживити та й деякі продукти ще вивозити за море в обмін за потрібні для неї товари.

Окреме місце становить лісове господарство. Лісова площа Альжирії відносно запотребування країни скуча, виносить усього 3.5 міл. га. Найбільше ліса в північній, приморській частині країни. Ліси Альжирії мають велике господарське значення для коркової промисловості, яка дає на вивіз добрий корок усякого виду та якості. Площа коркового дерева виносить біля 500.000 гектарів. Найбільше корка вивозиться таки до винних промислових центрів Франції та деяко до Італії, Єспанії чи других країн Середземного моря.

Корисних копалин має Альжирія менше, як її сусідка Марокко. Є тут трохи залізної руди, яка вивозиться уся до Франції на перерібку. Є деяко олова, цинку, срібла, покладів фосфату, трошки нафти, яку недавно почалося видобувати. Вся сировина, видобута в Альжирії, не переробляється в країні, а в сирому стані відходить до Франції, звідкіля, після виготовлення з неї готових фабрикатів, приходить назад до місцевого вжитку по дорогі ціні. Усе це показує яскраво, в якому господарському положенні знаходитьться Альжирія як частина Франції. — Мабуть таке само, як сусіднє Марокко чи Туніс, що є колоніями Парижа.

З повищих причин Альжирія не має власного поважнішого промислу. Виробництво Альжирії зосереджене на виробах корків, килимарстві, кераміці та біжутерії, отже цілком другорядних товарах. Усе інше виробляється у Франції, звідкіля привозиться по новій ціні та із відповідними користями для метрополії, а не Альжирії. З цієї причини торговельний стан Альжирії з закордоном, особливо з заморськими

країнами слабий, обмежений до таких товарів, які є популярні в цілому середземноморському просторі, тобто на товари, які не легко збути — а коли збувається, то за посередництвом французьких торгівців.

Вивозиться з Альжирії вино, муку й усяке збіжжя, дещо скоту, залізну руду, сіно до Марсею. Окреме становище займає вивіз свіжої ярини та картоплі, далі тютюн сирий та готовий, сферикований корськ, дещо шкіри та вовни, дещо яєць та інше. Отже товари, яких вивозить до країн Середземного моря сама дуже багато, та ще й Югославія, Албанія Греція, Єспанія, Болгарія чи Туреччина, які то країни є головними конкурентами в збуті товарів Альжирії.

Привозяться до Альжирії текстильні вироби, машини, лучтові середники, металеві вироби, хемічні речовини, папір та паперові вироби, цукор, кава, шоколада та інше майже виключно із Франції, яка на ці товари має монополь на альжирському ринку із відповідними забезпеченими матеріальними користями. З інших країн приходить дерево й ропа, та бензина із Кавказу (СССР), дещо вугілля або знову ж таки із Франції, або з нашого Донбасу. Нафта частинно приходить з Іраку через Бейрут, або з Румунії через Констанцу.

До зв'язку з закордоном — заморськими країнами служить: Альжир, як головний порт Альжирії, через який проходять головні товари, та Оран для вивозу залізної руди та фосфатів. Має і деяке значення й порт Філіпвіль. З Тунісом та Марокко єднає Альжирію сітка залізниць, довжина яких біля 5.000 км.

Як бачимо з тих основних даних Альжирія має досить добрих можливості незалежного існування, розвиватися й господарсько, але при умові, коли б вона сама кермувала власною економікою та не була простором експлуатації сировин та закупу фабрикатів з Франції, вироблених з Альжирських сирівців. Альжирія може існувати досить добре, як самостійна одиниця в економічному сенсі, коли б її торгові відносини не були на яких 70-80 % з'єднані з Францією, а розгалужено йшли в інші країни Європи, чи арабського світу. Альжирія, щоб бути партнером в господарському сенсі та мати господарське зацікавлення в ширшому колі її близьких та дальших сусідів, мусить як держава з пер-

Г. Юртик.

ЗВЕНИГОРОДСЬКИЙ КІШ ВІЛЬНОГО КОЗАЦТВА

„Безкровна” революція, що з першим подихом весни повалила російський імператорський уряд, не однаково відгукнулася в Росії і на Україні.

В Росії провінціяльна адміністрація, констатуючи факт перевороту, спішила виявити задоволення новим ладом і галасувала своє „до полної перемоги”. Вона не почувала за собою ніякої вини перед народом; почувала себе міцно і не думала тікати від свого народу; вона і в нових обставинах продовжувала служити з такою ж завзятістю, як і перед тим. Розуміється, декому прийшлося перефарбуватися в революціонерів, або бодай оголосити себе „безпартійним”. Там були: російський народ і російська адміністрація.

З часів приборкання Великого Новгорода Росія не бачила на своїх землях війни, деб сторони боролися за протилежні принципи. Заколот, що росіяне вчинили в початку XVII століття, був звичайною боротьбою різних груп, з яких кож-

на хотіла бачити свою людину царем; ні про які ідеї не може бути мови. Різанина, учинена Разіним, а потім відновлена Пугачовим, теж не може братися в рахунок, хочби тому, що то були явища місцевого характеру.

В Росії адміністрація не мала чого боятися, російському народові не було рациї гнати своїх людей. Всі це добре розуміли і тому залишилися на своїх місцях.

Зовсім не так виглядала справа на Україні. Традиції боротьби за свою суверенність не вмиралі в нетрях українського народу. В легендах, піснях, переказах, байках хоронив наш народ аксіоми: тільки боротьба веде до волі, тільки сила забезпечує право. Він пам'ятав, що на землі, яка належала йому, „була Польща, тай стала Росія”. Російська адміністрація на Україні не почувала себе так безпечно, як дома; вона знала, що в пам'яті народній хорониться правда про свої вольності, що в свій час гарантувалися Росією, а потім були брутально потоптані нею ж.

шого дня почати розбудовувати власний металургійний промисел та фабричне тяжке й легке виробництво. Тоді вона перестане бути простором насильного збуту французьких товарів, які Франція не має де подіти та пхає в Альжир.

Через розвиток власного промислу та тим самим господарського унезалежнення від французького ринку в Альжирі буде полагоджена ще одна дуже важлива проблема, яка тягнеться безвиглядно роками — це постійне безробіття та дуже низький стан заробітку. Повищі дві проблеми дають ґрунт для частих страйків, невдоволення тубильчого населення, яке в таких випадках кидається до крайностей, включно до злочинів, а в таких умовах находить легкий податний ґрунт для розвитку. Комунізм — „захисник” покривджених національно та соціально. І саме під цим оглядом серед альжирських патріотів видно червоні впливи, які живить колоніалізм.

Альжирська біда змушує альжирців емігру-

вати, як рівноправних громадян, до Франції, в її промислові великі міста, шикати праці.

Позірно емігрування альжирців у Францію ніби полегшує проблему безробіття, однаке не розв’язує цілком питання праці альжирців, бо дуже малий їх відсоток може краще влаштуватися на території Франції. На них тут дивляться, як на колоніяльних робітників, а не як на рівноправних громадян французької території. Через те виникають нові проблеми для альжирців в властивій Франції; труднощі мешканеві, постійні сварки на місці праці, страйки та що раз то більша сепарація від французів. Такий стан привів до витворення окремих альжирських мешканевих дільниць, своєрідних гет, в яких немає мови про якусь національну асиміляцію та рівноправство.

В такому положенні саме зростає свідомість національна, це все впливає на ріст національної відрубності альжирців, підсилюючи їхній змаг за незалежне політичне й господарське життя Альжирії.

з них: Гусаківської волости—Смоктій, Калнибогатської — Гризло (він же кошовий), Лисянської — Сорока, Тарасівської — Шевченко, Козацької — Шаповал. Курінні походили з місцевих селян і мали не більше як по 40 років. Один Шаповал був старшою людиною, мав коло 60 років. Це був справжній тип запорожця; не любив старий байдаки бити, його так і тягло на коня і до бою.

Після з'їзу організація пішла швидким темпом. Основою організації була сотня; вона набиралася з громадян одного села і не мала означеній кількості; були сотні в 35 козаків, а були й по 1000 (с. Кирилівка); пересічно сотня нараховувала коло 200 козаків. Сотні одної волости об'єднувалися в курінь. Куріні в свою чергу складали кіш.

На другому Всеукраїнському військовому з'їзді Звенигородський кіш Вільного Козацтва мав своїх представників, то були: Гризло, Шаповал і Сергієнко; всі з'явилися в старокозацьких строях: жупани, шаблюки, на шапках шлики, на головах оселедці. Виступили вони в Київському міському театрі в час, коли виникла провокація Оберучева та Лепарського. Говорив дід Шаповал:

— Вільне Козацтво не просило дозволу організуватися, він нам не потрібний; Вільне Козацтво здивувалося, що Керенський заборонив цей з'їзд; ми знали, що Керенського ніхто не послухає, бо й на нас ця заборона зробила таке враження, неначе вона зроблена урядом Туреччини, або Німеччини. Коли пани Оберучев та Лепарський говорять, що Українці хотять захопити владу у Києві, то нема нічого дивного, бо ми тільки відберемо наше. Як що Вільне Козацтво одержить наказ прийти до Києва і взяти під охорону наші інституції, то ми те зробимо, не питуючи дозволу Оберучева.

Буря оплесків була відповіддю. Вже тоді Вільне Козацтво досить радикально підходило до питання українсько-російських взаємних відносин. Уже тоді владу Керенського у відношенню до України прирівнювалося до влади чужої держави.

Через місяць виявилося, що дід Шаповал не жартував. 5-го липня зробив революційний виступ полк імені гетьмана Павла Полуботка; він захопив Київ, а потім з наказу Українського Військового Генерального Комітету, який бояв-

ся конфлікту з росіянами, зліквідував свій виступ і підійшов до Грушок. До Звенигородки долетіла вістка, що у Києві наше військо б'ється з росіянами. Вільне Козацтво з власної ініціативи вирушило на допомогу. В забраних силою чотирьох потягах, захопивши на ст. Цвіткове гармати, прибуло козацтво під Київ. На ст. Мотовилівка довідалися, що сама українська влада зліквідувала виступ, і повернули назад; на ст. Городище стрінули ще потяги з козаками; — то їхали куріні, що одержали наказ штабу коша пізніше. Цим першим наступом села на Київ кермував штаб Звенигородського коша на чолі з Гризлом.

Заслуговує уваги, що про цей цікавий випадок промовчала київська преса, як російська, так і українська. Росіяне взагалі промовчували масовість українського руху, а наші політичні партії того часу, в руках яких була вся преса, дивилися на виступ Полуботківців, як на бешкет і тому не в їх інтересах було повідомляти, що цей виступ викликав такий відгук на провінції. Потрібно зазначити, що виступ Полуботківців прийшов у зразковому порядку.

Скоро прийшло до конфлікту межи Звенигородською земською управою і штабом коша. Весь склад управи складався з Українців, oprіч одного Міхальського — поляка. Міхальський, хоч розумів, але не говорив по нашому. Штаб коша став у ворожку позицію до Міхальського і домагався його усунення зі складу управи. Земські збори невеликою більшістю відкинули домагання штабу. Причину цього треба шукати в особі Гризла, який не користувався авторитетом серед населення, але будучи спритною людиною, тримався на посаді кошового. Потім конфлікт іще більше загострився. Справа дійшла до Києва. Для полегодження конфлікту з Києва був висланий на місце член Центральної Ради Ю. Тютюнік. Не зважаючи на жнива, в м. Звенигородці зібралися земські збори і з'їзд Вільного Козацтва.

Посланець центру, місцевого походження (с. Будища), скоро зорієнтувався в обставинах, а головне, у взаємнім відношенню реальних сил. Міхальський був усунutий.

З великою парадою стрінули козаки посланця Центральної Ради. Коло 2.500 козаків, вишукованих у карé, чекали на площі. На привіт посланця:

Більше користь від мікрохобів, ніж шкода. Але якщо ви використовуєте мікрохоби, будьте обережні та дотримуйтесь правил безпеки.

Якщо ви не можете знайти відповідь на цю питання, дивіться наступні відео:

- Відео про те, як вибрати місце для будівництва
- Відео про те, як зробити підвал
- Відео про те, як зробити фундамент
- Відео про те, як зробити дах
- Відео про те, як зробити стіни
- Відео про те, як зробити двері та вікна
- Відео про те, як зробити кухню
- Відео про те, як зробити спальню
- Відео про те, як зробити ванну
- Відео про те, як зробити туалет
- Відео про те, як зробити кабінет
- Відео про те, як зробити підлогу
- Відео про те, як зробити освітлення
- Відео про те, як зробити вентиляцію
- Відео про те, як зробити гардероб
- Відео про те, як зробити балкон
- Відео про те, як зробити терасу
- Відео про те, як зробити сад

тому спискові був і П. Скоропадський. Здається, йому удається з'єднати для себе Гризла.

На III Всеукраїнському військовому з'їзді Звенигородський кіш знову мав своїх представників. В цей власне час розпочиналася збройна боротьба України проти Росії. Цей час застав Звенигородське Вільне Козацтво на роздоріжжі; воно не мало політичного проводу. За угодовою політикою Центральної Ради по самій безкомпромісовій натуру своїй не могло йти воно.

На початку зими 1917-18 року кількість Звенигородського Вільного Козацтва досягала 20.000. Найбільші курені: Гусаківський, Тарасівський, Калниболотський, Козацький. Зневірене в політичних проводарях козацтво рішає боронитися від російської навали в своїму рідному повіті.

Вже коли російські війська (Муравйов) були недалеко Києва, тодішній командуючий українськими військами М. Шинкар дозволив вийхати до Звенигородщини старшинам: Ю. Тютюнікові, Халабуденкові, Поликові, Сокирці та урядовцеві Демерлієві. Всі вони походили зі Звенигородщини, але під час революції не перебували дома.

Одночасно з зазначними старшинами до Звенигородки прибув поланець Генеральної Козацької Ради Різниченко. Останній мав завдання від ген. Скоропадського перевезти Звенигородське козацтво до Білої Церкви. Звідтіля Скоропадський гадав, після знищення Центральної Ради росіянами-большевиками, в свою чергу знищити останніх. Різниченко мав іще якісь зносини з Ю. Капканом, що хотів спертися на козацтво в осягненню військової диктатури. Орієнтувавшись на місці, Різниченко виступив на з'їзді в імени не Генеральної Козацької Ради, а Центральної Ради: відношення до останньої бодай не було ворожим. Але його заходи не мали успіху з причин уже зазначених, та ще через дезорганізацію самого коша.

В кінці січня 1918 року до Звенигородки дійшла звістка про долю Києва. Звістку привезли: М. Шинкар, В. Кедровський, П. Скоропадський, Моркотун та інші, що втекли від росіян-большевиків під охорону Звенигородського Вільного Козацтва.

Агенти росіян нишпорили по всій Звенигородщині, але нічого не могли вдіяти і ввесь час просили допомоги з Києва, з Черкас тощо. На-

решті вони зробили спробу скликати повітовий з'їзд по большевицькому принципу (власне без усякого принципу). Під час цього з'їзду росіяни були побиті Гусаківським курінем під командою Шкільного, при діяльній участі групи старшин що прибули вчасніше з Києва.

На другий день до Звенигородки прибула більшість курінів; вони вибрали кошовим Ю. Тютюніка. Це було в перших днях лютого.

Збольшевичені російські армії покинули фронт і рушили через Україну до дому. Більшої анархії не можна уявити; без якої б то не було черги багатомільйонова озброєна юрба іерла, хто куди хотів. На своєму шляху вона змітала все, що нагадувало добробут, культуру. А шляхом тим була ціла Україна... все гинуло. Позаду залишалися руїни, згвалтоване населення, гори трупів. До Росії вивозилося колосальне військове й невійськове майно. Не було сили, яка б бодай пробувала запобігти страшному лихові. Тяжко покарана за свою угодову політику Центральна Рада розлетілася і тільки уламок її вирятувався й відійшов із військом десь на захід. Про місце її перебування не було чути нічого на Звенигородщині.

Вільне Козацтво боронилося, як уміло. Починається надзвичайно енергійна діяльність цієї „народної міліції”, як звали козацтво соціалісти, чи „козацької аристократії”, яким хотів бачити його Скоропадський.

Припинивши проби організації російської влади в повіті, козацтво захопило на протязі коло 100 верстов залізницю Христинівка-Цвіткове і припинило на цій лінії анархічний рух російського війська на схід. На скільки великим авторитетом користувалося Вільне Козацтво у ворогів, можна бачити хочби з того, що штаб VIII російської армії, пробившися з військом аж до ст. Вільного Козацтва, 14-го лютого 1918 року повертає назад через Вапнярку, Бірзулу на Бобринську, де таки був розбитий і розігнаний зо всім своїм військом.

Звенигородка стає центром великого району; приходять зв'язки від Черкащини (Водяний), від Єлисаветградщини (Кульчицький), від Уманщини (Безуглий) і т. д. Штаб коша перетворюється в штаб об'єднаного Вільного Козацтва південних повітів Київщини та північної Херсонщини. За всіх боків просили наказів та допомоги. В міру сил прохання задовольнялися.

В другій половині лютого через Звенигородщину пробивалися гарматні частини II корпусу російської гвардії; вони були примушенні скласти зброю й військове майно при штабі коша. Пізніше козацтво примусило здемобілізуватися російську кавалерійську бригаду (б та 7 драгунські полки); остання здала до 2000 коней, сідел і силу іншого майна та зброї.

Особливо видатня операція Вільного Козацтва проти VII російської армії в районі ст. Бобринська. Тут були скучені ліпші куріні Звенигородщини. Черкащини та Єлисаветградщини. Кількість скученого коло ст. Бобринська козацтва перевищувала 8000. Звенигородців було 4620; вони прибули з власною артилерією і кавалерією.

Бій тягся цілий день, при чім обидві сторони понесли значні втрати; він закінчився нічною атакою на росіян, після якої останні були розбиті й розбіглися в різних напрямках. Тут мало не був захоплений головний командант російських військ на Україні Муравйов, який пробивався з Одеси на північ. Здавши охорону ст. Бобринської Черкасцям, решта козацтва з великою здобиччю повернула в свої повіти.

Під час цієї операції Звенигородцями командував Хведот Бендар (с. Кирилівка), Черкасцями — Водяний, Єлисаветцями — Кульчицький; всією операцією керував штаб Звенигородського коша.

1-го березня (час вступу до Києва українсько-німецького війська) Вільне Козацтво, підпорядковане Звенигородському штабові, міцно тримало територію, обмежену Дніпром і лініями: Знаменка-Помішна, Помішна-Христинівка, Христинівка-Канів.

Після вступу українсько-німецького війська до Києва зараз же почалася демобілізація Вільного Козацтва. Робилося це з наказу уряду Центральної Ради, який виконував волю німецької команди, не здаючи собі справи, що позбавляє себе сили, на яку б міг спертися при лихій годині. Наказом Вільне Козацтво не демобілізувалося, а просто касувалося, розформувалося. Фактично ж Звенигородський кіш здемобілізувався, приховавши зброю на всякий випадок...

Не можна говорити, до яких розмірів могла б вирости ця своєрідна національна організація і які б форми вона прийняла, коли б вона не

стрінула на шляху свого розвитку тих свідомої несвідомо ворожих перешкод, з якими довелося мати діло козацтву. В час, коли в козацтві вже вкорінілися принципи дисципліни і централізації, розвиток його був припинений наказом уряду, підпертим силою німецької армії. Звенигородське Вільне Козацтво на позір виконало наказ, щоб пізніше показати свою життєву силу в багатьох кривавих повстаннях проти ворогів батьківщини. Та помимо близьких ефектів, що давали пізніші повстання на Звенигородщині, вони ніколи не мали тої організованості, яка була перше у Вільного Козацтва.

На прикінці варто згадати атестацію Звенигородському Вільному Козацтву, яку воно одержало від головного команданта окупаційної російської армії на Україні, Муравйова. Після відходу з України, в своєму інтерв'ю, видрукованому в „Ізвестіях В. Ц. К.” він сказав:

— Революційна російська армія пройшла Україну, змітаючи на своєму шляху все, що носило на собі ознаки буржуазно-шовіністичного сепаратизму. Одно наближення червоних військ примушувало повіти, а то й цілі губернії визнавати нашу владу. На Україні прийшлося натрапити на оригінальну організацію буржуазної самооборони. Особливо дався в знаки Звенигородський повіт, де український шовіністичний націоналізм збудував собі фортецю у формі так званого Вільного Козацтва. Ця організація не тільки не допустила нашої влади в повіт, а навпаки, сама перейшла до наступу, чим зробила чималу шкоду нашим військам. Я дуже жалю, що мені не довелося зруйнувати це гніздо, втопити в крові тих, що посміли підняти руку на червону армію”...

Так говорили про Вільне Козацтво вороги України. Можна уявити собі, як раділи вони, коли козацтво розформувалося.

(Трохи скорочено „Вісник” 1922 р.)

ШАНОВНИЙ ЧИТАЧУ

На коверті, під адресою, подано Вашу заборгованість за „Вісник”, який Ви одержували. Крайня пора розрахуватись.

Просимо Вас не бути руйнівником журналу і негайно надіслати належну заборгованість.

ВИДАВНИЦТВО

Проф. Н. Полонська-Василенко

ОЛЬГА, ВЕЛИКА КНЯГИНЯ УКРАЇНИ-РУСІ (Закінчення)

У внутрішній діяльності Ольги є ще важлива риса. Як сказано вище, не знаємо ми хто вона з походження: слов'янка, чи романка? В усякому разі, вступила вона в варязьку родину Ігоря і оточена була в першу чергу варязькою дружиною. Перший вихователь сина її був варяг. Але це була доба, коли слов'янський елемент все більше приходив до голосу; нормани, завойовники на Русі, поволі, але швидше, ніж в Західній Європі, як в Нормандії, або Англії, асимілювалися з місцевою людністю. Літопис подає нам деякі імена виразно слов'янські з верхівки тодішнього суспільства: Володислав, Передслава, деревлянський князь. Мал. Літопис оповідає про улюблenu „ключницю” Ольги Малушу, що була донькою Малка, Любчанина (з Любеча). Питання про цю Малушу дуже цікаве. Звання „ключниця” не треба розуміти, як служницю княгині. За середньовічним звичаєм, всі функції дворового характеру виконували представники вищих шарів суспільства, так залишилися назви „сенешалів”, „кравчих”, „егермайстрів” і т. д., які, позбувшися їх реальних службових обов'язків, залишилися, як вищі придворні ранги, до наших часів. Так і звання „ключниці”, цебто першої пані, яка відала „ключами”, може від всіх скарбів княгині, вказує тільки на довір’я княгині до Малуші і високий ранг при дворі. Вона стала одною з жінок Святослава, чим розгнівала Ольгу і та відіслала її від себе, але син Малуші Володимир виростав при Ользі так само, як її внуки від інших матерів. Рідний брат Малуші, Добриня став вихователем Володимира і його воєводою. Український епос, пісні, перекази, билини зберегли його ім’я поруч з Володимиром, і завжди відзначають його шляхетне походження, порівнюючи з іншими лицарями-„богатирями” володимирової доби. Добриня завжди трактується в них, як аристократ, правдивий „пан”, тоді як Малуша з прислужниці при княгині перетворюється на доньку українського аристократичного походження. Не випадковим є вживання за Ольги в княжій родині українських імен:

Св’ятослав, син Ольги, Ярополк і Володимир — унуки. Лише один з унуків носив варязьке ім’я — Олега. Таким чином можна припустити, що за правління Ольги процес асиміляції варязького елементу українським значно поглибився.

Можливо, що з цим процесом треба зв’язати і найбільшу подію життя Ольги — охрещення її. Ми не маємо жодного сумніву в тому, що Ольга прийняла християнство, але за браком точних вказівок, не можемо сказати з певністю, коли це сталося. Деякі вчені, як прим. Ст. Томашівський, припускали, що Ольга охрестилася ще за Ігоря. Але проти цього промовляє те, що Св’ятослав залишився паганом і Ольга його лише переконувала христитися: вона могла це легко зробити доки він був малий. Приймаючи факт охрещення Ольги вже після смерті Ігоря, ми маємо перед собою знов кілька різних версій охрещення: 1. вона охрестилася в Києві. 2. вона охрестилася в Константинополі, а до цього — нове питання — коли саме? і, нарешті, 3. охрестилася в Києві, після повернення з Константинополя. Спробуємо розібрати кожну з тих версій. В питанні охрещення Ольги ми маємо два головні джерела: наш літопис і докладний твір імператора Візантійського Константина VII Порфіородного: „De Caeremoniis aulae Byzantinae”, які не можна ніяк поєднати.

Літопис передає докладно, як Ольга поїхала до Константинополя, року 955; там вона зачарувала цісаря Константина Порфіородного, який просив її одружитися з ним. Княгиня відповіла, що за християнським законом він не має права одружитися з нехристянкою і висловила згоду охреститися, але просила цісаря бути її хресним батьком. Охрестив її патріярх, і сказав: „благословенна ти в женах руських”. По хрещенні дісталася вона ім’я Олени, на честь цариці Олени. Хресним батьком був цісар. Після охрещення він знов став просити її руки, але вона знов відмовила: не може одружитися тому, що за християнським законом хресний батько не може одружитися з хрещеницею. Тоді

сказав цісар: „перехитрувала ти мене”. Він дав їй багаті дари, з якими вона повернулася до Києва. Вже з стислого переказу видно, що це є тільки легенда, яка має за мету виявити основні прикмети Ольги: її чар і мудрість. Не можна повірити, щоб вона — поганка, знала ліпше за цісаря, (а треба думати і патріярха) християнські закони, але автор хотів показати, яка мудра була Ольга! З погляду історичного оповідання не витримує критики. Константин Багрянородний не був цісарем в 955 році, так що одне з двох: або Ольга їздила не в 955 році, або цісарем був не Константин. Якщо приймемо 955 рік — то на той час цісарем був Роман Лекапен. Якщо приймемо дату Константина Порфірородного, то Ольга була в Константинополі в 957 році, тоді вона була вже не молода сама, але її Константин VII мав жінку і ледве пішов би на такий прилюдний скандал. В своєму докладному оповіданні про приїзд Ольги він не тільки не згадує такого важливого моменту, як хрещення навіть не залишає місця для нього: з самого початку він трактує Ольгу, як християнку. Таким чином — питання про охрещення Ольги в 957 році теж не витримує критики. Гірше ст縟ть питання з хрещенням року 955, бо ріжні поважні джерела, як візантійські письменники — Кедрен, Зонара, німецькі хроніки відносять цю подію до перебування Ольги в Константинополі.¹⁾ Для примирення цих версій деякі вчені, як Ст. Томашівський, припускають дві подорожі Ольги — в 955 і в 957 роках,²⁾ але припустити це тяжко, тому що про дві подорожі не згадує жадне з джерел. Залишається переконливим лише одне — Ольга була в 957 в Константинополі, згідно з докладним описанням Константина Порфірородного. Приїхала вона до Константинополя християнкою, що видно з описання Константина Порфірородного, з того, що в початі був її капелян, з того, що за учтю сіла за один стіл з цісарською родиною. Треба вважати, що охрестилася вона у Києві, до подорожі, може в 955 році. Не могла вона охреститися після подорожі, бо тоді не приймали б її, як християнку, хоч такої думки трималися М. Грушевський і І. Крип'якевич.³⁾

Константин Порфірородний докладно подає все, що торкається її приїзду. Приїхала Ольга з великим почтом, в якому були „архонти” —

вищі сановники її держави; був її племінник, представники Святослава, крім „апокрисіріїв” — представників вельмож — 43 чи 44 купці, а головне — пресвітер Григорій. Разом з Ольгою їхало понад 80 осіб — чоловіків та жінок.

Ольгу було прийнято на урочистій аудієнції в цісарському палаці. З іншого джерела добре відомо як організовувалися такі прийняття. Величезна зала була заповнена двірськими в пишних одягах; біля цісарських престолів стояла гвардія в пишних одягах; стояли величезні золоті павичі, самі престоли цісаря та цісаревої були з золота і спиралися на золотих левах. Коли до залі вводили послів, чи володарів, яким давали аудієнцію — раптом з невидимих хорів лунала чудова музика, золоті павичі розкривали свої хвости, золоті леви — рикали, і престоли земного бога, цісаря і цісаревої, на золотих ланцюгах підносилися до гори. Все це видовище, що називалося „катавасія”, було організовано так, що робило несподіване, колосальне враження на людину, що бачила це вперше — і вона здебільшого падала ниць. Коли, заспокоївшись вставала знов — все було спокійно: престоли стояли на місці, і лише небесна музика ще лунала десь згори. Так зустріли і княгиню Ольгу, але не втратила вона почуття своєї гідності й самовлади — і лише схилила голову на знак привіту. Цісар розмовляв з нею про її справи і запросив на учту. Там посадили її за стіл з членами цісарської родини: знак, що вона була вже християнка. Після того вона мала ще аудієнцію і обмінявшися з цісарем подарунками — від'їхала.⁴⁾ Ольга одержала золоте блюдо та 700 мілісіяріїв, її племінник — 50, представники вельмож по 24, а купці по 20 мілісіяріїв. Вона теж подарувала дорогоцінне блюдо, яке в XIII столітті бачив у св. Софії мандрівник Данило.

Так описав приїзд Ольги Константин VII. Треба зробити висновок: з цього оповідання перед нами стає такий же величний образ київської княгині, жінки, яка ані на хвилину не розгубилася в пишній обстановці, розрахованій на те, щоби вивести відвідувача з стану рівноваги. Вона не втратила почуття гідності. На жаль, Константин ані словом не натякає на мету, яка спониковала Ольгу відважитися на небезпечну її тяжку подорож. Можна робити багато припущень, але вони ні мають підстав. Це мог-

ли бути просто дипломатичні стосунки, зіпсовані війною Ігоря, могли бути інтереси торгово-вельні, не дурно їхало 44 купці. Можливо — було заторкнуто питання церкви, це залишилося таємницею. Ясно одне, що Ольга не була цілком задоволена з прийняття: її приймали, відповідно до візантійської гордощі, не лише за володарів маленьких племен, тоді як вона воліла прийому, який належав володарці одної з наймогутніших держав Європи. Літопис оповідає, що коли за рік прийшли до неї посли цісаря, вона відмовила негайно прийняти їх і сказала: „хай постоять у мене на Почайні (гавань Києва), як я стояла в Сузі” (гавань Константинополя).

Можливо в зв'язку з цим незадоволенням року 959 Ольга вирядила посольство до німецького короля, Оттона I, якого незабаром було обрано на цісаря Римської імперії німецької нації. Оттон I, ще як король, був могутнішою постатю в Німеччині і цілій Європі. Про це посольство не згадує наш літопис, але докладно оповідають німецькі хроніки „продовжувача Регіона” та „Аннали Гильдесгеймські і Кведлінбурські“.⁵⁾ Посольство Ольги просило для Києва у короля епископа і священиків. Негайно було висвячено на епископа монаха Лібутія, але він чомусь не вибрався, а року 961 помер. Тоді висвячено Адальберта, який прибув до Києва лише наприкінці 961 року, або на початку 962 року. Проте заснувати епіскопії не міг і повернувся до Німеччини. Тут все не ясно: ні причини затримки в відрядженні посольства Оттоном I, ні причини невдачі його. Проте здається — невдача не була повна: принаймні Оттон I дуже радо зустрів Адальберта і дав йому високу нагороду. Ледве дістав би він її, якби потерпів повну невдачу. Можливо, що ми і тут маємо дипломатичну мету, з якою засновання епіскопії йшло лише поруч і не було головною справою для Ольги. Але з другого боку, не можна забувати, що в 959 році ще не було розриву між Східньою і Західною Церквами, і розходження обмежувалося самим обрядом. Таким чином, Ольга могла вести переговори про епископа, зокрема після якогось, нам близче не відомого але безперечного розходження з Візантією. Яка б не була мета обміну посольствами Ольги з Оттоном I Великим, факт цей залишається фактом і безперечним є те, що Ольга нав'язала

дипломатичні стосунки з двома найбільшими, наймогутнішими імперіями не лише тодішньої Європи, а всього культурного світу — з двома цісарями Римських Східної та Західної імперій, двома культурнішими країнами. Нажаль, все, що досягла вона, було знищено за правління її сина, Святослава.

Останні роки життя Ольги були тяжкі. Літопис оповідає докладно про заходи її переконати Святослава хреститися. На її поради хреститися Святослав відповідав: як може він прийняти іншу віру, тоді дружина його буде сміятися з нього. Ольга розуміла, що за прикладом Святослава хрестилася б і дружина, але він не слухав матері і гнівався на неї. Вона не втрачала надії на те, що він звернеться до Бога, як звернулася вона сама, і лише молилася за нього.⁶⁾

Розходження матері Ольги з сином мали ширше значення: порівнюючи настрій дружини Святослава та Ігоря, можна констатувати значну різницю: очевидно серед дружини ширилася поганська реакція, характер і причини якої годі з'ясувати. Дехто з дослідників⁷⁾ припускає, що в наслідок цієї реакції потерпіли невдачу посли Оттона I, а також сама Ольга в 964 році передала правління Святославові. Він виступає з цього року як князь, веде зовнішню політику, з дружиною робить походи, підкорив плем'я вятичів на Оці і Волзі, в 964 році розбив камських болгар і буртасів і зруйнував їх країни. Року 965 розбив хозар і зруйнував міста їх Саркел, Італ і Семендер. Потім пішов на ясів і косогів (черкесів і осетин) і побідив їх; він доходив до Каспійського моря, але не використав для держави цих близкучих перемог. Всю увагу переніс він на Болгарію, куди ходив спочатку на допомогу Візантії, але потім вирішив залишитися в Болгарії і перенести до Переяславця на Дунаї свою столицю. Це викликало війну проти нього з боку Візантії і страшну поразку Святослава. Поразка ця була тим гірше, що в степах запанували печеніги, шлях яким відкрито було знищенню Хозарського каганату. Печеніги підступали до самого Києва, і щасливий випадок врятував Ольгу з унуками від полону. Ольга не дожила до поразки Святослава в Болгарії і його загибелі під час повороту до Києва, коли його забили печеніги. Наче навмисно доля дала нам антitezу в мудрому правлінню Оль-

ги в порівнанні до Святослава, цього норманського вікінга, хороброго, шляхетного, відважного, для війни, але не для управління державою. Ця антитеза ще більш підкреслює мудрість, велич Ольги. Цю різницю добре розуміли сучасники; коли викликали Святослава на допомогу від печенігів, кияни казали йому: „ти, княже, чужої землі шукаєш, а свою не бережеш”.

Року 969 упокоїлася Ольга, під час короткого перебування Святослава в Києві; „і плакали по неї син, і внуки її і люди всі плачали великим”, пише літопис. Згідно з її заповітом, не робили тризни по ній, але поховав її превітер, як належало ховати християнку. Пізніше, коли унук її Володимир прийняв християнство і заснував велику церкву св. Богородиці, т. звану Десятинну, він переніс тіло Ольги до цієї церкви.

Таке було життя і діяльність цієї видатної княгині Х століття. Мало матеріалів збереглося про її діяльність, але порівнюючи — значно більше, ніж про інших діячів тієї доби. Легенди, перекази, не суперечачи цим документам доповнюють їх, накладаючи живі фарби на сухий текст хартій і перед нами встає образ мужньої, сміливої і мудрої жінки, яка до кінця зберігала жіночий чар. Залишається багато неясного. Чому вона, охрестившись сама, не зробила заходів, щоб християнство стало офіційною релігією, хоч би — паралельно з поганством, як то було приміром в Хозарському каганаті, де були рівноправні три релігії — християнська, юдейська і магометанська, а порядки каганату добре знали у Києві. На прикладі Ігоря можна побачити, що християнство користалося тоді рівними правами з поганством. Ключ для розуміння дають слова літопису про розмови Ольги з сином: „якщо ти охристишся — тоді всі зроблять теж”. Можливо — вона була лише регентка, за недорослого сина, і не почувала сили зробити таку велику справу без його згоди. А він цієї згоди не давав. В іншому місці знов згадує літопис: як часто Ольга переконувала його христитися, але він не звертав уваги, „але, якщо хотів христитися, не забороняв, хоч лаяв („не браняху, но ругахуся тому”). Очевидно, така толеранція було максимальне, чого могла досягти мати. Антитеза двох осіб — Ольги і Святослава — виступають в цьому питанні з мальовничою яскравістю. Слаба, літня

жінка, міцна духом і вірою не побоялася поганського оточення і прийняла християнство. Князь, який не здав страху на війні, ходив „як пардус”, попереджав ворогів: „іду на ви”, більше смерти, боявся сорому поразки — „бо мертві сорому не мають”, — виявляє себе як боягу перед дружиною, не приймає хрещення не тому, що вірить в своїх богів, а тому, що боїться, що дружина глузуватиме з нього.

Цю антитезу можна поширити далі: так слаба жінка не боїться тяжких труднощій і особисто об'єздить всю державу, встановлюючи порядок — і Святослав, який „чужих земель шукаючи, нехтує власними”. Своєю короткозорою, безоглядною політикою Святослав знищив те, чого досягла Ольга і повернув Київську Державу на багато років назад.

Можливо — оця глибока антитеза сприяла тому, що наступні покоління зберегли так яскраво, так любовно образ Ольги, як зразкової дружини, видатної володарки, мудрої людини, побожної християнки і чарівної жінки. Всі ці риси зберіг нам літопис, і з під пера ченця, в монастирській келії, несподівано встає живий образ Ольги. Нові археологічні дослідження старого Києва княжої доби відкрили нам рамку для цього образу княгині Ольги. На високому бугрі, де був Київ Володимира, за Десятинною церквою було відкопано рештки пишного палацу з двома поверхами: знайдено уламки колон з білого мармуру, фрагменти фресок, що прикрашали стіну. Це був палац княгині Ольги.

Княгиня Ольга належить до тих видатних діячів України, значення яких зрозуміли сучасники і близкі нащадки. Літопис характеризує Ольгу як: „світанок перед сонцем, як зорі перед світом, бо сяяла яко місяць в ночі... вона перша взошла в царство небесне від Русі, її хвальять синове Русі, як волдарку, бо після смерті молила Бога за Русь”. Українська церква визнала її святою і рівноапостольною, першою з наших святих, визнала раніш, ніж було офіційно канонізовано Візантією.

Та велика справа, яку робила Ольга, не вмерла з нею. Життя склалося так, що не син Святослав був спадкоємцем і продовжуваєм її, а онуки — Ярополк і Володимир. Ярополк, князь Київський, прагнув знов об'єднати землі, розшматовані Святославом поміж синів; він був християнин, як вихованець Ольги; продовжував

її зовнішню політику; в перший рік свого князювання, 973 р. вирядив він посольство на великий сейм європейських володарів в Кведлінбурзі, року 979 прийшли до нього до Києва посли від Папи Римського. Наступник його Володимир ще в більшій мірі продовжував діла Ольги. Головна справа його життя — хрищення й охрищення цілої Русі сталася за прикладом Ольги. Літопис оповідає, що під час шукання ліпшої віри, спітав він старих бояр поради і вони відповіли йому: „якби віра православна була зла, то бабка твоя Ольга не прийняла б її, а вона була мудріша від всіх людей”.⁸⁾) Так літопис ставить у внутрішній зв'язок ці дві кардинальні події — хрищення Ольги і хрищення Русі.

Володимир наслідував Ользі і в інших питаннях. Він багато уваги приділяв об'єднанню держави й встановленню дипломатичних зв'язків з Європою. Його шлюб з візантійською царівною посвячлив його з двома цісарськими родинами — Візантійською і Німецькою. Шлюби його дітей звязали з Швецією, Польщею, Угорщиною, Чехією, Німеччиною. Багато розів висилав він посольства до Західної Європи й приймав послів від Папи, Німецького цісаря і інших володарів. Завдяки політиці Володимира Київська Держава, могутня, сильна зброєю, багата, як християнська держава, стала в ряд з могутнішими державами тодішнього світу.

Не самою військовою силою і не лише догоцінними хутрами славна була держава Володимира. В ній розквітала культура, в якій внове й чудове зливалися впливи арабського сходу, візантійського півдня, скандинавської півночі і європейського заходу. Літопис наш, як вже згадувалось вище, намагався приписати початок культури Володимирові. Але ледве можна погодитися з ним. Потрібні були довгі роки, щоб виховати тих мистців, письменників, проповідників, які в такій великій кількості прикрашають добу Володимира та Ярослава. Київ, часів Володимира, був один з найбільших, найкращих міст Європи; — так описав його німецький вояк, який відвідав Київ в 1018 році — після трох років братовбивчої війни синів Володимира. Не самі чужинці-греки будували місто, з його палацами, церквами; не чужинці працювали в різних майстернях, виробляючи мистецькі речі з глини, шкла, золота й слонових ікл. Не

про чужинців казав року 1051 митрополит Київський Іларіон, видатний ерудит, талановитий оратор і письменник, коли звертався до своїх слухачів як до людей „до ізлиху наситившихся премудrosti книжnoї”, а про Володимира казав, що він „не в худе бо и не в неведоме земли владычество вавша, но в Русской яже ведома и слышима есть всеми концы земля”.... I takoю почала робити її Ольга. Той же Іларіон, прославляючи Володимира за охрищення Руси, порівнює його з Константином Великим, „ты же з бабою твою Ольгою принесше крест от нового Іерусалима, от Константина града, утвердила Веру.” Не за Володимира почалася ця висока культура, ця освіта, яка в „Слові о законі і благодаті” митр. Іларіона, з якого процитовані вище наведені слова, вражає дослідників. Правий був він, що Володимир, в усіх своїх ліпших потягненнях, був прямим спадкоємцем Ольги. З Ольги, „мудрішої серед всіх людей”, треба починати добу розцвіту і величі України-Русі. Аналізуючи її діяльність, надто швидко обірвану князюванням Святослава, напрошується порівнаання її, володарки Східної Європи X століття, з видатнішою постатю Західної Європи IX століття: з Карлом Великим — відкидаючи його воєнну діяльність, а беручи до уваги його заходи упорядкування його великої імперії, так як зберігли його образ хроністи.

1) о. І. Назарко, Святий Володимир Великий. Рим, 1954, ст. 49.

2) С. Томашівський. Історія церкви на Україні, фільяд., стор. 70.

3) М. Чубатий. Історія української церкви, Мюнх., 1946, ст. 20.

4) С. Томашівський, Історія церкви на Україні, ст. 70.

5) Н. Полонська-Василенко. Велика княгиня українська, свята Ольга. Наша Культура, 1952, ч. 3, ст. 22.

6) Д. В. Айналов, Пріє Ольги в Царграде. Книга для читения по русской истории, под ред. М. В. Довнар-Запольского, М. 1907, т. I. Н. Полонська-Василенко. Велика княгиня Українська, свята Ольга. Наша Культура, Вінніпег, 1952, чис. 4, стор. 18.

7) о. І. Назарко, Святий Володимир, ст. 36. *Monumenta Germaniae Historica, I; Annales Quedlinburgensis; Lamentus Hersfeldensis.*

8) Летопись, ст. 60-61.

9) І. Назарко. Ор. ціт., ст. 37.

Петро Кізко

КРИТИКА Й САМОКРИТИКА

(Гумореска)

В село Обідране прийшла партійна директива: зробити натиск на виявлення всіх помилок і хиб у роботі низових партійно-урядових та колгоспно-громадських організацій і усунути хиби по самі зрушения, для чого рекомендується провести збори широкого сільського активу і всього громадянства, на яких інтенсивно розгорнути критику й самокритику.

Вечір критики й самокритики відкрив, як заведено, секретар Обідранівської першої партійної організації товариши Пляшка. Перед тим, як приступити до практичних заходів, він науково пояснив, що собою означають слова „kritika” й „samokritika”. Він сказав:

— Товариши! Що таке критика? Це слово, нужно вам сказать, не українське, воно занесене до нас у давні часи, коли ще не було ніякої культури, з Москви. Слово „kritika” видумав передовий російський народ. Раніше це слово звучало зовсім інакше, воно складалося з кількох частин, а саме: „криє й тика”. То значить, що чоловік „криє” когось, по-московському, значить, криє й тика на нього пальцем, а іноді й п'ястуком. Це залежить від обставин. Маркс учив, що кожне поступовання людини залежить від обставин. Наприклад, коли білу дитину змалку вкинути між чорних дінкунів і там її тримати весь час, то з тієї білої дитини вийде чорна дівчина людина. Ми, товариши, теж завдачуємо своєму розвиткові обставинам комуністичного радянського суспільства. Ми і далі напі покоління ростуть від обставин, тобто, які обставини, такі й ми..

В широкій довгій залі колгоспного будинку культури з обдергими стінами позіхали жінки й чоловіки й зрідка перешіптувались:

— Він так по-вченому каже, що нашим дурним головам і розшолопати важко.

Але Пляшка продовжував:

— Так от, кажу, товариши. Спочатку було „криє й тика”. А потім, коли люди почали усовершенствоваться... у-со-вер-шен-ство-вать-ся (це слово Пляшка повторив за складами, скільки воно було важке до вимови), то й мова їхня почала усовершенствоваться — у-со-вер-шен-ство-вать-ся.... Із кількох слів творилось одно слово, довгі слова робилися короткі. Щоб менше паперу й чорнила витрачати. Так із трьох — „криє й тика” — виникає одно — критика. Тобто, після еволюціонізуючого, повторюю, е-во-лю-ці-о-ні-зу-ю-чо-го перетворення, позбувшись букв „є” і „й”, і сполучившись докупи, виросло нове, кругле, як яйце, і практичне, як, дірка в колесі, слово — критика. Слово ж „samokritika” означає те саме. Тільки та різниця, що в самокритиці людина криє й тикає сама на себе.

Після довгого теоретичного викладу Пляшки приступлено вже й до самої практичної критики й самокритики.

Першим зголосився до слова голова колгоспу товариши Чашка.

— Товариши! — каже Чашка. — Я хочу сказати про

товариша Пляшку. Він нам добре пояснив про „криє й тика” і „kritiku”, про еволюціоніз-зу-юю... чорт його зна яке те важке слово! Одне слово про усовершенствова-ні-е, Карла Маркса, обставини і диких людей. І ми добре розуміємо, що всі ми від обставин залежимо. Звісно, Маркс не дурний був, товариши. Він ще тоді, як нас на світі не було, знав, що ми від обставин залежатимемо. А що таке обставини? Цього не пояснив. Я додам, товариши, що обставини — це теж від Москви походить, бо ніким ми так не обставлені, як Москвою. А ще товариши Пляшка нічого про самого себе не сказав. Коли вже ми при критиці й обставинах, то нехай товариши Пляшка про свої помилки скаже, нехай не викручується наукою Карла Маркса. Бо що ж то за критика й самокритика, коли про себе нічого не сказати. Це всеодно, що корова без теляти!

— Вибачайте, товаришу Чашка! — перебиває Пляшка.
— Я вас коровою не називав і ви мене, будь ласка, делікатніше крити... тирайте!

— Я делікатно, товариши! Он у нашого колгоспного жеребця ніякої спроможності нема, бо нічим годувати, а товариши Пляшка двадцять разів на тиждень у районі буває і нікому там нічого не скаже. Нехай район овес дає. А як не хочуть давати, то нехай сам секретар райпарткому на конеферму йде!

— Товаришу Чашка! — знову перебиває Пляшка. — Я вам кажу, критикуйте трохи те... культурніше!

— Зовсім культурно, — каже далі Чашка. — Я нічого поганого не сказав. Я тільки сказав, що в нас із прiplодом на конефермі погане діло, бо, кажу, жеребець слабуватий. То нехай приде секретар райпарткому або, на всякий случай, районний зоотехнік, бо ми самі тут ради не дамо. Хрушцов вимагає від нас лошат, телят, поросят і іншого молодняку, а де ми його візьмемо, коли обставини такі, що не можемо дати. Тут і сам Маркс не поміг би. Оце моя і критика і самокритика. Нехай товариши Пляшка вияснить нам, як добувати лошат, коли ні жеребців, ні кормів нема. Коли нам місцева партарганізація, товариши, цього не зробить, то нехай сам товариши Микита Хрушцов лицем до тваринництва обернеться!

Пляшка не стримується, зіскакує з місця й підбігає до Чашки, сідає його за полі.

— Упорозумніся, чортова личино, що ти говориш, ти цілу партію і її вождів компромітуеш, сідай, гад, на місце, бо в каторгу засаджу!

Чашка, в розпалі свого виступу, не чує Пляшчиних слів, веде свою мову далі, розмахуючи руками:

— Або ми осідлаємо тваринництво і двинемо його вперед, або разом із тваринництвом підемо туди, де Карло Маркс тепер спочиває, товариши!

В публіці чимраз більше помітніший сміх. Пляшка, почевонівши з серому і образи, раз-у-раз пересмикується на місці, а потім скоплюється й, перебиваючи Чашку, кричить до публіки:

— Товариши! На цьому наш вечір критики й самокри-

Ікер

ПОХВАЛА ТАБОРОВІЙ ЧЕРЗІ

Хвала тобі, таборова черго, наш всееміграційний університет, кузне української соборності, солідаризму і патріотизму!

Це ж у тобі, черго, зріс та змужнів цей диво-твір, якому на ім'я політична еміграція! В найважкі часи смутні й безнадії ти єдина рятувала нас від божевілля, чи від „добровільної” репатріації. Ти заповнила пустку-порожнечу нашого таборового життя. В тобі, черго, гартувався наш козацький дух у героїчній боротьбі з магазинерами Суспільної Опіки, чи то за німецькі штани, чи за американську сорочку, чи за додаткову кістку мила.

В черзі всі ми були солідарні, спаяні, не дивлячись на класові, племінні, релігійні, чи партійні різниці. Дружній, спільними силами напирали на прилавок магазинера, а, часом, ломили двері магазину, лаяли поліцістів, критикували Управу, Харчевий відділ, Унру, Іро і всіх інших властуємущих...

О, як же часто мельниківець „застоював” у черзі місце бандерівцеві, як часто міністр Ексильного Уряду, чи сивовусий генерал, ділилися недокурком з простим селепком!... Що й казати — навіть наше прекрасне жіночтво знаходило в черзі спільну мову, дарма що ця мова була така дзвінка-розвотиста!

У таборовій черзі цементувалася наша соборність, росло національне усвідомлення. В черзі пізнавали один одного з найкращої і з найгіршої сторін братні з-над Дніпра, Дону, Дністра, Сяну, Тиси і Черемоша. В черзі був час сказати собі правду ввічі — хто кого „зрадів”, чи „запродав”, де, коли і за чиї гроші, яким богам служив, за що страждав у концтаборі — за Україну, чи чињось курку. В черзі бувши комсомольці ставали націоналістами, а бувши кандидати партії — кандидатами на теологів. В черзі розступились широко береги Збруча, перший раз в нашій історії, від часів Хмельницького.

Хіба тільки в єдиній черзі панував ідеальний соціальний лад, справедливість. Перед обличчям кухаря, що стояв коло кітла з хохлею і наповнював зупою вашу скітальську бляшанку — всі були рівні, меценаси і магістри, колгоспники і селепки.

Черго, черго, ох, з яким сантіментом згадує тебе моло-

де покоління обох полів, що знаходило в тобі таку прекрасну нагоду тієніце запізнатись!... Як часто пара молодих людей, відстоявши в хвості цілій день і пів ночі — на другий день несла на оповіді, чи таки просто йшла під вінець!

Ох, черго, черго, все ми маємо в цій благословенній землі Вашингтона — тільки тебе нам бракує. Без тебе гине-пропадає політична еміграція. Розбрелись-розпоршились сини соборної України по різних геттах, клюбах, барах, площах та Оселях і навіть в один день в році, на Шевченківську Академію, важко позбирати їх докупи.

І не заступлять нам тебе купецькі „лайні” перед віконцями в банках, після кожної „пейді”, бо й чи ж можна зрівняти мілкій потічок з могутньою рікою — таборовою чергою, що тягнулася, нераз, від кухонного магазину аж до 5-го бльоуку?...

Якщо Провіднія дозволить колись блудним синам-скітальцям вернутися на Землю їхніх батьків, то хай же дасть їм наперед ласку самоочиститись — постоїти хоч одну добу в таборовій черзі!

Б. Лепкий.

ВОНА ТАМ Є...

Стояв я сам один, немов на варті
Забутий вояк у чужій землі,
І України я шукав на карті,
Шукав, шукав та не було її.

Розірвана граничними стовпами.
Осияна загравою пожеж,
І розпанахана ворожими мечами
Конала тихо серед власних меж.

Кругом кістки, череп'я, попелище,
Незвісного непройденний простір,
А в тім просторі, чую, близиче й близкіс
Іде і вовком виє голод-звір...

Ні, ні! Не встою довше я на варті,
Закрию очі, кину кріс, піду...
Я України не знайшов на карті,
Може в душі її я віднайду.

Вона там є. Єдина, неподільна.
Від Сяну сріблолентого по Дон,
Така розкішна, чиста, ясна, вільна,
Немов найкращий молодечий сон.

Прийде момент, коли цей сон здійсниться
І буде дійсність крашою від мрій,
А поки що, хай світ цілий валиться,
Хоч сам один, ти вір і кріпко стій!

тики закінчуємо! — Продовження вечора зробимо іншим разом, а тепер прошу розйтися. Бо між нами є люди в некритичному положенні і не відповідають нашим сучасним вимогам і обставинам.

Другого дня ранком колгоспники Обідранської сільради знайшли в колдубі напівживих секретаря парт-організації Пляшку і голову колгоспу Чашку. Вони один одному повістували зуби і повімальовували очі й під очима на різні кольори. Це був вислід їхньої критики й самокритики, яку вони продовжували протягом цілої ночі. Але це також був вислід всієї комуністичної науки і практики.

I. Хорольський

ПОЛОНЕНІ ГОВОРЯТЬ

НІМЕЧЧИНА РАДІЄ

В Бонні — столиці Західної Німеччини, либонь, готують будинок для совєтського посольства. Будинок треба великий, ходять чутки, що в ньому буде „урядувати” понад 1000 осіб. Совєтська імперія, відновлюючи дипломатичні відносини з буржуазною Німеччиною, перед якою на думку Хрущова немає майбутнього, бо воно, як він стверджив, належить східній Німеччині, подбає про те, щоб посольство стало фаховим шпигунським осередком на заході і обов’язково на високому рівні. Російська дипломатія завжди була складовою частиною імперської розвідки.

Навколо цієї новини кружляють різні чутки серед німців. По різному коментується відвідини канцлером Москви. Та якби не розцінювати поїздки Аденауера, безсумнівним осягом її є згода московського ханату повернути 9.626 німецьких полонених з таборів совєтської Імперії. 10.000 людей! Серед них вояки, політики, дипломати, науковці, інтелігенція, звичайні німці, піймані московськими людоловами на другий день після перемоги, коли переможці, братуючись, не бачили чи удавали, що не бачать, як побідоносне російське військо вивозило беззахисних переможених в концентраційні табори. І аж через десять років „модерного миру” їх повертають на батьківщину. Одних було засуджено на 25 років, других на 10, третіх дожivotньо. І більшість за шпигунство. Наш вік витворив свої звичаї. Переможець судить переможеного, засуджує сотні тисяч німців за шпигунство і таке правосуддя не є суперечним з практикою міжнародного права, яке охороняє сильного, і пильно дбає, щоб уярмлений народ не пробував, борони Боже, рвати кайдани. Горе переможеному.

Поворотців-невільників радо, урочисто, а то й тріумфально вітала західня Німеччина, канцлер якої, на відвідинах московського ханату заявив, що західно німецький уряд не визнає територіальних змін, що зайшли після другої війни на сході Європи, цебто не визнає московських загарбань. Про це московська „Правда” не писала й не напише. Та й не диво, бо в

нинішньому мірі правновстановлених кордонів немає, бо їй увесь той мір тримається на девізі сучасному: хто-кого.

Про табір Фрідлянд біля Геттінгену, куди прибувають полонені, говориться по всій Німеччині. Кілька разів на день німецькі радіостації передають звідомлення про прибулих, викликають знайомих, читають імена прибулих. На багатьох вакзалах написи: „Милости просимо поворотців”. До табору приїздять представники Червоного Хреста, рідні, знайомі, друзі. Німеччина радіє. Біля вокзалів міст і містечок населення зустрічає поворотців квітами. З обіцянних 10.000 прибула покищо невелика частина, а на совєтських каторгах їх ще понад 100.000. Обличчя прибулих найкраще доказують і показують, як там є. Чи змінилося, що, чи зміняється і чи може змінитися. На багатьох новенькі костюми совєтського масового виробу. Стандартні. Поворотців переодягнуто перед відправкою в західній світ. Але й нові костюми московського ширпотребу не в силі приховати дійсного стану. Їхні обличчя вопіють, кричать без слів до світу про тортури й горе й не дивно, що на їхні мовчазні крики в очах людей, що зустрічають їх, з’являються слізи. Чи треба ще яких доказів, свідчень про життя на тім боці. Мимохідь пригадується, як поверталися полонені після першої війни з західного світу в московське царство. Який контраст, не до порівнання. Захід повертає повноцінних, здорових і одягнених людей, а московське царство повернуло виснажених, замучених, зруйнованих людей. Тоді поверталися полонені, а тепер з полонених і наловлених німців, зробили злочинців, шпигунів і після десятирічної модерної каторги повернуто невелику частину на доказ мирного співіснування. І право міжнародне мовчить, не протестує і не боронить.

ПОВОРОТЦІ ПРО УКРАЇНЦІВ

Говорячи про Україну й її бранців в московських таборах, вони розповідали про кількість українських в'язнів в різних таборах, про їхні настрої-ідею, і що найголовніше, поставу, наставлення закутих людей. Чимало з поворотців

єчора знали, бодай чули про Україну, дехто зазнав на собі немиліх зустрічей з УПА чи з спротивом населення в час другої війни. Нині, після довгого ув'язнення, перебутого разом з українцями в різних тюрях і каторгах, вони, ступивши на землю Батьківщини, шукають українських журналістів, щоб через них передати нам від земляків, з московських грат, слова привіту.

З слезами на очах, пращаючи товаришів недолі, українські в'язні просили вітати нас тут і остерігали не вірити жадним амнестіям, а працювати для України. Імперські тортури не заламали їх і в концентраційних таборах. Вони живуть надією, що час волі прийде для України, а з нею і для них. Передаючи привіт, німці запевняють, що не забудуть побратимства і дружби, які в табори приносили з собою українці. Ще в цьому році в табори приганяли арештованих в грудні 1954 р., іх обвинувачувано за співпрацю з українським підпіллям. Німці говорять, що в'язні з Львівщини, Житомирщини, з під Самбора, Винниччини пекли хліб повстанцям, шили сорочки, постачали харчі. А найбільше ув'язнено в рр. 1947-52. Колишні німецькі воїни, ремісники чи сини бауерів, всіх українських в'язнів називають повстанцями або співпрацівниками підпілля. Україна для них, то те, що боролось і бореться проти Московщини. А ті з них, що аналізують стан в Імперії не тільки на підставі зустрічей в таборах, твердять, що „одинокою силою спротиву в ССР є Українці”. Це для всіх поворотців поза всяким сумнівом.

Тому-то українців в таборах багато, і становлять пересічно 45%. На Воркуті цей відсоток сягає до 60, а в деяких знижується до 40-45%. За українцями йдуть балтійці, грузини і чеченці. Найменше русских (москалів). Число їх в таборах коливається між 5-10%. Хоч русских, що називають себе росіянами, як знаємо живе в Імперії біля 50%, а українців тільки 25%. Цифри промовисті, характеристичні, в них відбито національну політику Советської Імперії. Вони спростовують і заперечують доведення дезінформаторів з Мюнхенського Інституту Советознавства, що в поті лиця опрацьовують офіційні матеріали з советської преси, щоб перевонати світ і наших „хахлів”, що національна проблема не існує в Імперії.

Життя за гратами, чи тепер більше за дрота-

ми, завжди мало свій уклад, свої звичаї й нормативи. Кожна національна група поза офіційними таборовими порядками, живе властивим їй, нею витвореним життям. Найорганізованіші й найбільше споєні є українці, бо серед них 95% політичних в'язнів з різних областей України. Поворотці дивуються, як український провід в таборах уміє утримати дисципліну, що випливає з патріотизму й посвяти ув'язнених. Живучи дружньо між собою, національні групи з резервою, холодно ставляться до русских. А чеченці, республіку яких ліквідовано в час другої війни, як розповідають поворотці, скрізь зубами, відрухово щукають зброї, коли бачать московських конвоїрів. Пригадується епізод з 1954 р., коли їх масово виселяли. З оточеної військами МГБ, обреченої юрби, вийшла жінка з дитиною в руках і кинула у вічі стражникові „Так стреляй же ти русский”.

В Імперії настирливо працюють легіони слуг, щоб знищити національну окремішність, ліквідувати перетинки буржуазних націй, а створити одну совєтську соціалістичну націю — русску. Імперські слуги тут, розробляючи тематику советознавства, помагають їм. А в таборах, які найкраще відзеркалюють дійсні реальні відносини, те все інакше. Там за звичаєм правом, на засадах традицій, живуть українські в'язні, своїм життям. І в цьому, як в зерні, тається життєва національна сила, з якої в свій час в національних революціях прийде розвал Імперії. І в це вірять українські в'язні, які по різному боролись за Українську Державу й нас зобов'язують працювати й жити для України. Поворотці, що працювали в районі Сталіно переповідають, як місцеве населення, обурювалось, коли їх називали росіянами. „Ми — справжні українці”. — спростовували завжди вони.

Втретє неупокорена Україна говорить до нас. Перший раз вона вислава загони УПА і через них переслава свої думи, пляни й волю до боротьби.

Вдруге, окремим зверненням, позповіла еміграції про свій змаг, вказуючи їй, як має жити і працювати, щоб іти разом з Нею до мети. Не всі тоді повірили, не всі прийняли, як належить голос Батьківщини. Найшлися політики, які пробували кепкувати з голосу Воюючої України, а критики почали шукати „кризи людини визвольного руху” та плюгавити націоналізм, щоб через братання з ворогами, шукати шляхів до співжит-

I. В-к

„НІМЕЧЧИНА РВЕТЬСЯ НА СХІД”

П'ятий том спогадів Черчилля про другу світову війну „Німеччина рветься на схід”, охоплює першу половину війни 1941 р. Підіймаючи злегка завісу, за якою відбувалися дипломатичні маневри й ходи, автор описує розгар битви за північну Африку, Середземне Море й Атлантичний Океан, а на тлі німецько-советських відносин, напередодні війни, розповідає і про таємничу поїздку Гесса до Британії, що викликала багато різних коментарів і здогадок. Одні вважали, що найближчий співробітник Гітлера „рехнувся” чи, як офіційно заявила німецька преса, впав „в стан галюцинації”, в якому йому здавалося, що він доб’ється взаємозрозуміння між Англією й Німеччиною”, другі припускали, що його післав Гітлер.

Вінстон Черчиль у неділю, 11. травня 1941 р., відпочивав у Дічлі і щоб позбутись невеселих вісток про бомбардування Лондону, дивився на веселу комедію, в родині гостинних господарів. Особистий приятель його Теодор Гамільтон, який командував сектором винищувачів у Східній Шотландії, повідомив Черчилля, що „Гесс в Шотландії”. Раненого лейтенанта Люфтваффе, що прилетів з Аусбургу на літакові, оточено найпильнішою увагою й до кінця війни він перебував у різних в'язницях, коли в камерах Нюрнбергу було прилучено його „до котег, що перенесли війну й стали перед судом переможців”. Черчиль дуже уважно слідкує за розмовами з полоненим. 13. травня в листі до міністра зовнішніх справ він вимагає, щоб полоненого „забезпечити комфортом і добрым станом здоров’я та обходились з ним з повагою так, як би він був великим генералом, що попався в англійські руки”. В листі до президента Рузвельта „бувшій моряк” Черчиль писав, що в першій розмові полонений заявив, що „в Гітлера ніколи не було плянів, скерованих проти Британської Імперії, яка буде залишена цілою, за винятком німецьких колоній, в обмін за свободу дій для Гітлера в Європі”. І в цьому

ті з ними. Відступство від своєї ідеї завжди стеле дорогу зраді. З відступництва прийшов у політиці вилом з єдиного національного фронту, а за ним співпраця з ворогами Української Державницької Ідеї з єдиних протисоветських, але імперських позицій. І ось в третій раз німецькі полонені приносять цілющи вісти з України від людей, що сміло дивляться ворогові у вічі й не шукають компромісу з сучасною окупованою Україною, а протиставляться й боряться з її окупантами. В них дух Полуботка, який закутий в кайдани, відкидав намови Петра примиритись і покоритись, а говорив лютому цареві про „наш народ” і про „твій народ” — Нині мовою закутого Полуботка говорять до нас мілійони ув’язнених, а їхні думи є програмою неупокореного „нашого народу”. Україна бореться і живе.

ж листі говориться, що „Гесс робить враження людини яка виришила, що Німеччина виграє війну, але вважає, що вона буде задовою і, тим самим приведе до великих руйн. великих людських жертв”. Він надіявся, що переконає англійців припинити війну і цим зменшити страждання людства. Гітлер нічого про задум Гесса не зізнав, а він сам, спідівачуючись увійти в контакт з членами англійського товариства „Рух за мир” і за допомогою його привести до порозуміння Англії з Німеччиною. Написавши це Рузвельтові, Черчиль радить тристати в гаемниці, щоб німці губилися в здогадах.

Автор признає, що Гесс, як один з найближчих членів штабу Гітлера, боготворив фюрера й дуже переживав події світового конфлікту. „Він зізнав, твердить Черчиль, ненависть Гітлера до Советської Росії, його жадобу знищити большевизм, його захоплення Великобританією, серйозне бажання дружби з Британською Імперією”. А відносно подій у Європі, Гесс, либо, мав уявлення, що „Англія не розуміла властивих своїх інтересів і політики дружби до Німеччини, а головне не розуміла конечності створення союзу для боротьби проти большевизму”. За це все Гесс обвинувачує Черчилля. Подаючи це в своїх спогадах, автор злегка кепкує з сподівань і надій, що їх мав Гесс, вилітаючи до Англії. Британський Уряд зустрів Гесса холодно, а то й глупиво поставились до його планів, бо вже знали, що на східніх кордонах Німеччини відбувалися великі пересунення німецьких військ і припускали, що їх концентровано для раптового удара на советську Росію. Черчиль дивується, що Гесс, з яким часто велися розмови, не сказав про задуми Гітлера відносно Росії. А між тим, ще в грудні, як тепер стало відомо, Гітлер видав був наказ, за яким 15. травня мала розпочатись війна проти советської Росії. Тільки через події в Югославії довелося цей термін пересунути.

В березні 1941 р. уряд Югославії, після попередніх розмов в Берхтесгадені, ухвалив приєднатись до пакту трьох і представники уряду вийшли до Відня підписати пакт з Гітлером. А коли вони повернулися до Београду, то група військовиків, яка підготовила й перевела переворот (мабуть не без сторонньої підтримки - Ред.) змусила регентів підписати зрешчня, а сама перебрала керівництво країною. Таким чином Югославія стала на боці Великобританії. Це завдало великих клопотів Гітлерові й затримало початок німецької офензиви на сході. А саме її так виглядав в Лондоні Черчиль, вважаючи її „неймовірно принадною”. Він пильно стежить за пересуванням німецьких військ на сході, не довірючи зведенням звідомленням розвідки, сам студіює їх в перших джерелах. „З величезним облегченням, пише автор, прочитав я в кінці березня 1941 р. рапорт розвідки, що наспів з одного з надійніших джерел про пересування танкових з’єднань по західницях з Букарешту на Krakiv”, бо це означало намір Гітлера атакувати Росію.

В останньому розділі книги „Советська Немезіда” автор говорить про „помилкову холоднокровну калькуляцію” Советського уряду, його нерозуміння небезпеки, яка загрожувала країні. „Сталін з своїми комісарами виявився дурними шевцями другої світової війни”. Таку

СТАРІ МОТИВИ

Нераз читаємо й чуємо, як державні мужі Америки критично висловлюються про так зване „співіснування”. У нас ніколи не бракувало людей, які внутрішньо-українські відносини хотіли б достосувати до „високої” спіткової політики, за її зразком хотіли будувати весь склад спільноти. Паритет в ОН — паритет в консолідації, а коли в окремих громадах не було з кого його робити, то посилено творили партії, групи й групки за формулою: диференціюючи спільноту, а потім прийде інтеграція. В світі ділали нації, говорячи про мир, а в нас добили спільноту. Нині стало модним в міжнародній політиці співіснування, — заговорив про співіснування

оцінку дає Черчіль советському урядові на початку війни. Мімохідъ насувається питання, а чим стали переможці у війні, які допустили до того, що „дурні шевці” так легко загарбали половину Європи, значну частину Азії. Тим більше, що Черчіль, переповідаючи про переговори між Молотовим і Гітлером у Берліні, твердить, що вже тоді намічалося порозуміння між Москвою й Берліном, а тепер стало відомим, що „подібний союз був частиною загально стalinського пляну”. З дальшої розповіді віходить, що Сталін, якого німецький посол в Москві, граф Шуленбург, характеризує, як найбільшого прихильника Союзу з Німеччиною, з урядом московським намагалися за всяку ціну утримати союз з Німеччиною. Ще на передодні німецької атаки кур'єрським поїздом советський уряд відправив до Німеччини стратегічну спровіну. А в квітні місяці, Шуленбург, переконуючи Гітлера не розпочинати війни з Росією, заявив фюрерові таке: „Я навінні, що Сталін піде ще нам на поступки. Нашим економічним представникам уже говорено, що коли б попросили, то Росія може дати нам до 5 мільйонів пудів зерна річно”.

Черчіль докладає всіх сил, щоб якось вплинути на Сталіна і остерегти його від „нав'язчикової ідеї” дружби з Німеччиною. Довідавшись про пересування німецьких військ на сході, він посилає Сталінові телеграму про те, що три рази потім запитує свого міністра зовнішніх справ, чи її доручено Сталінові, цікавлячись, яке враження вона спровила на нього. Він інформує постійно Рузвелта, підготовлюючи його до ймовірної війни між Німеччиною й Росією. 15. червня „Бувший моряк” переконує президента Рузвелта, що „коли ця нова війна вибухне, ми, звичайно, повинні росіянам подати всю моральну й матеріальну допомогу, виходячи з принципу, що Гітлер є ворогом, якого ми повинні розгромити”. І Рузвельт переказав через свого посла, що ЗДА коли почнеться війна „привітують Росію, як союзника”.

А союзник, яким так опікувалися, як виходить із спогадів Черчіля, до самого початку війни не тільки не шукав союзу з Англією й ЗДА, а навпаки „bredova пропаганда іненависті проти Великобританії й ЗДА, яку „ізвергала” советська машина до півночі того дня (початок війни з Німеччиною) була заглушена на світанку ревом німецьких гармат”. Офіційно війну було об'явлено

і редактор „Листів до приятелів”, „Передумовою справжньої консолідації є, — як перший щабель до неї, чесне співіснування... „за яким, як спілій плід, прийде чесна співініця”. То „тільки наївні можуть вірити в спасення від формулок „мусить”, „може”, „повинна”, твердить редактор, а політики з кіл НР, що завжди внутрішні відносини в спільноті взорували на зовнішні, достосовуючи українську політику до зовнішнього світу, до чужих глаголів, ніколи не вірили ні в „може”, ні в „має”, а тим більше в „повинно”. Ідеолог „загубленої української людини” поспішає дати свою формулу: співіснуйте заідайте, обговорюйте, заплутуйте справи, як то робиться

російському послові в березні 22. червня о 4-ій год. ранку. А на світанку німецький посол Шуленбург відвідав Молотова. Вислухавши його заяву мовччи, Молотов сказав: „це значить війна. Ваша авіація бомбардувала десятки наших сел. Ви думаете ми цього заслужили? Черчіль, переповідаючи про це все, ніби між іншим, пише: „Злі люди не завжди бувають розумні, диктатори — не завжди праві”. І цей його вислів можна по різному інтерпретувати. Вранці 22. червня, коли почалася советсько-німецька війна, Черчіль зраз зачав підготовляти свій виступ через радіо. Начальник Генерального Імперського Штабу сказав йому: „Я припускаю, росіян будуть захоплювати отарами”. А особистий секретар Черчіля, містер Кольвіл, на передодні війни, 21. червня, записав, що Черчіль за обідом, на якому був Іден з дружиною і американець Віннат з дружиною, висловлюючи вневінення, що німці заatakують Росію, глузуючи кепкував над Гітлером який, починаючи війну з комуністичною Росією, надіявся на симпатії правих капіталістичних елементів в ЗДА і Англії. „Але Гітлер прорахувався, і ми все зробимо, щоб допомогти Росії”. А представник президента запевнив, що становище ЗДА буде подібне. І тоді ж своє ставлення до Гітлера, Черчіль окреслив: „Коли б Гітлер вступив до аду, я, як мінімум, дав би в палаті громад добрий відгук про сатану.” І цю свою обіцянку Черчіль в союзі з Рузвелтом дотримав. Ненавідячи Гітлера, Черчіль не добачив, що він в союзі з Рузвелтом, промостив доріжку до опанування половини Європи сатанією советського аду. А було немало нагод позбутися сатанізму і східнього, і західнього.

В розділі „Советська немезида” Черчіль наводить визначення слова Немезида за Оксфордським словником англійської мови. „Немезида є богиня нагороди, що творить незчисленні багатства, що стримує самовпевненість, що супроводить володіння ними... і карає за виключні злочини”. Це визначення мало б стосуватися до московських володарів, які на думку Черчіля не розуміли небезпеки від Німеччини. Чи стримає і врозумить Немезида самовпевненість володарів, які й після помилок другої війни в часі співіснування, щоб не втратити багатства, потурають сатанії, чи покарає вона за теперішні злочини, Черчіль не говорить.

у зовнішній політці, знесилуйте самі себе, а як прийде час, хтось скаже й історію розкаже, і шлях покаже. Можна сказати на це „теплий кожух” та не для українців шинтий.

Ціле число „Українського Інформаційного бюлетня” від 18 жовтня, що виходить на 4-6 картках цикlostилевих, присвячене конференції представників національних центрів (Парижький Бльок). Заслухали дві доповіді: Про міжнародне становище промовляв Н. К. Цинцадзе, а про внутрішні організаційні завдання Ліги Визволення Народів, як тепер називають Парижський Бльок, доповідав п. Абрамчик. На обидві доповіді схвалено відповідні резолюції. В одній читаємо, що „лише повна мобілізація міжнаціональної демократії при співучасті цивілізованого світу, спроміжня врятувати сучасну цивілізацію й забезпечити перемогу та осiąгнення національних прагнень наших народів”. Не самі народи в боротьбі здобувають волю, а якіс міжнаціональні сили, дієво підтримувані цивілізованим світом, врятують цивілізацію. Яку? Не говориться, але, очевидно, не про культуру нашій йде мова, а про міжнаціональну цивілізацію, бо й сили, які її рятуватимуть, міжнаціональні. На другу доповідь теж ухвалено резолюцію з 10 пунктів. Восьмому читаємо: „Організувати співпрацю наукових робітників поневолених народів для вивчення й освітлення проблем сучасного життя, спільної визвольної боротьби та майбутнього співробітництва та взаємин поневолених народів після визволення від большевизму”.

А в спеціальному зверненню „до російської демократичної громадськості” учасники нарад благають оту громадськість, яка не визнає жадних національних вільних рухів, поборює державницькі ідеї народів поневолених Росією, „не дивіться на представників окремих народів, що боряться за свою національну свободу й демократичну державність, як на ворогів”. Перед цілим світом, очевидно, дієвим і цивілізованим, Ліга заявляє, що не є ворогами „законних” інтересів російського народу. Ні в резолюціях, ні в відозіві не говориться про державницькі інтереси поневолених російсько-большевицьким імперіалізмом народів, а тільки про вірність „державному демократизму”, очевидно, міжнаціональному. Не держава в національно-політичному сенсі, а державність в соціальному розумінні.

Оце благання російської демократії, щоб вона усвідомила і стала „на висоті вимоги історичного моменту”, і не вважала членів Ліги за ворогів, бо вони ж боряться тільки „проти комуністичного імперіалізму”, а проти російського ні, так нагадує вдача „жебраків” Ю. Липи, що пхинькаючи жебрачили якоїс України.

Виведу націю я на роздоріжжя,
Попхинькаю над нею,
Пограю на лірі —
Може поливуються такій гарячій від
Інші народи з моєю своєю.
Скажутъ: — то учитва дитина, хороша
Співає пісеньки, не бунтує,
Не струмить, щоб щось зробити злого,
Випадає похвалити ці діти
— Хай нам світить надія,
Хоч би й без дати.
Лише не треба, на Бога, не треба

Щоб вона повставала, вбивала!
Ой тяжко, брате, меча брати!
Якби так зробити війну без пожару!
Якби так зробити націю обережно, по-

тихеньку

Годувати її книжечками у затишнім курничку
І вивести на світ готову, без боротьби,
Перехитривши всіх?
Ні, не скартися. Не гнівати дикість,
Тупоту й підвінків з чужими агентами.
Ні, зробити всіх президентами.

Політики, з психікою жебраків, і в роки національної революції оббивали пороги в Петербурзі, просили милостині у Керенського, під яким тоді вже земля горіла. І тепер роблять те саме: клянчуються в вірності російській демократії на еміграційній смітників, обіцяючи боротися за Герценом „за вашу і нашу свободу” і то тільки проти комуністичного імперіалізму. Люди з такою вдачею для ворога не страшні, а для нас небезпечні й шкідливі. Одних ворог обдурили, других залякає, а підлуватих купить. Тому то українські спільноти, що бореться за українську державу, а не за міжнаціональну „демократичну державність”, не подорозі з політичними же-браками.

I. Полтавський

П. С. Україну на конференції заступали: С. Довгаль (голова), Ф. Пігідо, М. Хробак, М. Воскобійник, Є. Гловінський, М. Добрянський, В. Дібут і О. Юрченко.

ДУМКИ НА АКАДЕМІЇ

Публіка не дописала — так говорили між собою люди на Листопадовій Академії в Нью Йорку улаштуваній Об'єднаним Комітетом Організацій міста Нью Йорку. Змістовна доповідь д-р Каліни про Листопадові Дні, з почуттям міри й смаку добра художня частина, а заля Фешен Інституту заповнена була на половину. Молоді було зовсім мало. Якийсь старший чоловік, що сидів коло мене, похитуючи головою, перед початком Академії, говорить до своєї сусідки: А де ж наша патріотична молодь? Не видко. Не чулося в тих словах докору, а жаль. І мав рацію сусід, що з сумом похитував головою, бо й заля тужила за молоддю.

Є у нас студії музичні, літературні і всякі. А на національних святах спільнота не бачить і не чує їхніх осягів, здобутків. Стало уже звичкою, що про дату, яку відзначаємо, обов'язково має говорити учасник її, декламувати чи співати визначні чи заслужені співаки, що часто не заслужено декламують й співають. А молоді, яка, як твердимо, буде завершувати нашу боротьбу, закінчувати Листопадовий Чин, мало видно на сцені, обмаль її і в залі. Чи не добре було б, щоб до національних свят наші молодечі організації готувались не тиждень-два, а місяцями і то серйозно і поважно — творчо. Така творча робота стала б поважним виховним моментом в житті молоді. В ній люди, відриваючись від щоденного, наповнювали б минуле сучасним, шукали б творчих шляхів майбутнього. В такій підготовці Листопадовий Чин не був би „одною з величавих дат для Західної України”, бо, мовляв, його довершили Західні українці, а ставив би чином нації, що починався у Львові, а закінчувався в Києві. Він би пов'язувався з Хмельницьким, Мазепою, боротьбою УПА і нинішньою боротьбою, про яку згадують і

моряки з Корабля Таупсе. Так воно й було на Україні в передвійськові роки. В атмосфері підготовки до Листопаду і інших національних свят, що мала в собі революційно-політичний настрій, зріла державницька ідея, думка, чин.

Шукаємо форм і способів, як зберегти молодь від денационалізації, а чомусь забули, що підготовка до національних свят, творча участь в них молоді є чи не найбільшим засобом виховання її в національному дусі. Свята витворюють настрої, атмосферу, в якій родиться свідомість і чин. А для цього треба готуватись до них і в творчій праці витворювати їх атмосферу.

А. М.

П'ЯТИДЕСЯТИРІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОГО ОРГАНІЗОВАНОГО ЖИТТЯ В МІСТІ НЮ ЙОРКУ

5. Листопада Комітет Українських Організацій Нью Йорку відзначив 50-ту річницю організованого життя місцевої громади. На бенкеті були промови, трохи довгі, але не докучливі. Канадському сенаторові, з українського роду п. В. Вал, що був з дружиною на бенкеті, присутні улаштували овацию. Коли він починав говорити, то з-за столі чути було голоси старших: по нашему говорить. Просто, але змістовно, не видаючи в фальшивий політичний патос, говорив канадський гість. З американських гостей продуману промову виголосив стейтовий секретар Кармін Де Сапіго. А короткі привіти склали: конгресмен Клейн, стейтовий сенатор Марров та суддя пані Амстердам.

І. К.

РІЧНИЦЯ УПА

В тринадцяту річницю УПА в Нью Йорк і Неварк силами організацій Вільного Фронту улаштувано Академії. В Нью Йорку Станиця УПА відзначила цю річницю 6. листопада. Переповнена зала Народного Дому з увагою вислухала змістовну промову ред. Г. Білинського, після якої відбулася художня частина, в якій взяли участь переважно сумівці. З приємним настроем покидало громадянство залю Народного Дому в неділю 6. листопада.

—0—

ПОЛЬСЬКА ПРЕСА ПРО УКРАЇНСЬКІ СПРАВИ

В польській газеті „Дзенік для Вінницькіх” за 6. 11 появилася довга замітка, в якій автор закликає поляків наслідувати український приклад щодо організації преси в англійській мові. Автор переповідує, що Український Квартальнік, редактором проф. Чубатим, дуже популярний у Вашингтоні, де до нього звертаються за різними довідками, тощо. „Останнього року, пише автор, оглядав в одній з бібліотек Вашингтону три полиці заповнені томами Українського Квартального та іншими українськими книжками в англійській мові, а побіч їх під написом „Польща” стояло шість чи сім томиків”. Автор закликає Польонію взятись за розбудову своїх видань англійською мовою. Так пишуть про наше видання сусіди, а свої не дооцінюють часто, а то й ставлять палиці в колеса. —

А. С.

З ВИСТАВОВОЇ ЗАЛІ

Сьомого листопаду відкрилася Жіноча Міжнародна Виставка. Український відділ, старанно і уміло упорядкований комітетом Українського Жіноцтва Вільного Фронту, під головуванням п. Повзанюк, заслуговує призначення і відзнаки. Комітетові вдалося, відійшовши від провінційного етнографізму, показати на історичних традиціях 1000-літньої Християнської України творчу працю української жінки.

В суботу, 12 листопаду, Український день, на виставці зала була переповнена українцями і чужинцями, що з великим заінтересуванням розглядали українські експонати. Особливе зацікавлення викликала княжа і коzaцька доба та експонати руїни большевиками церков, — історичних пам'яток української культури в оформленні проф. Повстенка. Добре випали Вечерніці.

Докладніше про виставку в наступному числі.

Л. В.

ПРОТЕСТАЦІЙНЕ ВІЧЕ

За ініціативою 2. Відділу ООЧСУ в Нью Йорку, 23. жовтня відбулося протестаційне віче, улаштоване організаціями м. Нью Йорку проти советських зазіхань на політичну свободу еміграції. Голова Комітету сотн. Зелінський відкрив віче, головував на вічі п. Повзанюк, а промовляли д-р Гуглевич і інж. Байбак. Віче схвалило резолюції.

—0—

РЕЗОЛЮЦІЯ

Протестаційних Зборів українців місто Нью Йорку з дня 23 жовтня 1955 року проти загрози примусової депатріяції скітальців з країн Західної Європи та проти нової підступної амністії Москви з дня 19 вересня 1955 року.

В той час, коли імперіалістична Москва практикує „миролюбний дух Женеви”, як одну з частин своєї облудної тактики, спрямованої на завоювання всього людства під прапори Маркса-Леніна, Хрущов у своїх виступах виразно підкреслює, що в змаганні двох світових систем, — Марксизм вийде переможцем.

Одночасно Москва підступним способом намагається заманити політичні емігрантські групи з Советського Союзу, а головно українську. „Комітет повороту на родину”, очолюваний на терені Європи членом головачем з НКВД — генералом Міхайлівим, який розповсюджує советську літературу поміж емігрантами Німеччини, Австрії, Франції, Англії і навіть Канади та сполучених Штатів Америки, закликаючи політичних емігрантів повернутися на „родину”, запевняючи їх, що советська влада прощає їм усі гріхи.

Українська політична еміграція, що вийшла у вільний світ з-під дияволського московського режиму, не має таких провин перед своєю нацією і, знайшовши пристановище у вільному світі, діяльно бореться з облудним комунізмом і розкриває перед вільним світом злочини московсько-большевицьких імперіалістів, що їх вони заподіяли українському та іншим поневоленим народам.

Московська „амністія”, як вершок замаскованого цинізму, скерована до багатьох тисяч політичних емігран-

тів різних національностей поневолених народів; вона старається приспати хіне наставлення, а зводить їх на блудний шлях, запевняючи, що в ССР припинено вжити методи терору і концтаборів. Москва домагається від канцлера Аденауера примусового повернення до Співсъюзу 100.000 політичних емігрантів, щоб виннити свідків московських злочинів — народовбивства.

З поданих вище причин — протестаційні Збори українців міста Нью Йорку ухвалили:

Засудити одностайні намагання кремлівських вождів, перед форумом Об'єднаних Націй, легалізувати свої вимоги щодо репатріації політичних емігрантів проти їх волі. Віче українців у Нью Йорку перестерігає вільний світ проти керованої Москвою конспірації, що має за ціль підбиття вільних народів, як то доконано над Україною та іншими поневоленими народами, які перетворено на колонії Советської імперії. Присутні на вічі перестерігають вільний світ проти загрози, яку несе з собою підступна пропаганда і проклямація московської „амністії” для безпеки демократичних країн.

КОЛИ ГУЛИ АВТА

Не сподівалисьsovєтські журналисти, звіклі до „чуєш сурми загралі”, одержати добого прочухана від українців Клівленду 23 жовтня. А прийшлося. Проти готелю „Клевеланд”, де спочивали гості, є величенька площа з сквериком. Упорядники і ініціатори „зустрічі”, люди з СУМА і ООЧСУ, добре подумали, що найкраще зустрінути гостей моторизовано. Воно і солідно, і переконливо. Організували 50 авт, оздобили їх політичними переконливими плякатами і віїхали. З півгодини шпацирували в автах люди, щоб не прозівати гостей. Спереду, як і годиться, були представники Об'єднаного Комітету, що очолювали демонстрацію. Зацікавились американці читаючи плякати і собі давай піджидати. Хтось дав команду і авта загули різними голосами. В цей момент гості вийшли з готелю, прямуючи до призначених для них авт, і натрапили на авта демонстрантів. Вив’язалася гаряча, хоч і немила дискусія: шпигуни, бандити, людоїди. А тисяча припадкових людей, що зібрались на майдані і собі почала кричати англійською мовою: забирайтесь, чого приїхали, геть шпигунів...

Завзято доводили англо-українською мовою про вжитки у большевії. Чимало клопоту зганала поліція, доки всадовила журналістів до авт, а вони як на біду не знали як відчинити двері. Може, коли б гості не отримали, то обійшлося б без стусанів. А то один, видать найзавзятіший, когось з українців зачепив. Нестерпіла козацька душа і зацідив під щелепи, а вдруге під бік. Поліція, не розібралася, втиснула демонстранта до авта між журналістів і він кільки хвилин доводив їм при допомозі рук про шкідливість від співіснування. Гостей поспішила охорон авідвезти, а ім у слід гули авта. Демонстранти якийсь час розважали на хідниках як треба буде зустрінути іншу тічку гостей з Співсъюзу. Організована була демонстрація — зустріч: політична, переконлива і з музикою. Шкода, що не обійшлося без стусанів, без них було б не менш переконливо. Хоч робітники на фабриках, де кільки днів обговорювали цю „зустріч”, читаючи місцеві газети, хотіли знати хто дав стусана. Нагородити збиралися.

П. І.

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА”

Інж. Є. Ляхович 10 дол., М. Сердюк Венесуеля 7 дол.

Рочестер

Микола Лисяк 2 дол., Т. Кохнікевич 1 дол., Григорій Гайдучок 1 дол., Василь Когут 1 дол., Микола Дутка 1 дол., нечіткий 1 дол., А. Романський 2 дол., Михайло Ярош 1 дол., Ярослав Котлярчук 1 дол., Іван Піонка 2 дол., Василь Чальків 1 дол., Петро Бако 2 дол., Мирон Жук 2 дол., Дмитро Рудий 1 дол., Володимир Крамар 1 дол., Іван Крупяк 1 дол., Микола Осадців 1 дол.

Йонкерс

С. Гель 2 дол., Зварич 1 дол., О. Пециляк 1 дол., Конкевич 1 дол., С. Коцур 1 дол., І. Пециляк 1 дол., Безкоровайний 1 дол., Д. Глушко 1 дол., В. Гладчук 1 дол., Р. Глушко 1 дол., І. Хомяк 1 дол., С. Гаврильчик 50 ц., М. Москаль 1 дол., С. Женецький 1 дол., Ю. Ковальчик 1 дол., Т. Корінь 1 дол., Р. Романчик 1 дол., О. Шур 1 дол., В. Коцур 1 дол., Т. Коцур 1 дол.

Мініаполіс

Мандибура Дмитро 1 дол., Моцьо Василь 1 дол., Бабій Михайло 1 дол., Кіналь Петро 1 дол., Я. Павличин 1 дол., П. Бреславець 25 ц., М. Яворський 1.50 дол., А. Загородній 1 дол., В. Човган 1 дол., Г. Літвінчук 1 дол., В. (нечіткий) 1 дол., В. Дорошак 1 дол., Сас Володимир 1 дол., Григорій Вавелка 1 дол., Івашкевич М. 1 дол., Юрко Фішер 1 дол., Головка В. 1 дол., Смулка Роман 50ц., Гнатів Андрій 1 дол., Др. Кордуба 50 ц., (нечіткий) Іван 50 ц., Артим Іван 50 ц.

Аллентавн

Михайло Барончик 50 ц., Сергій Ключко 50 ц., Макс Савка 50 ц., Йоган Козатз 50 ц., Луканич 50 ц., Романнишин 1 дол., І. Петрук 50 ц., Федорак Іван 1 дол., Івасів Михайло 1 дол., Хорват Дмитро 1 дол., Стасів Ярослав 1 дол., Іван Павлюк 1 дол., Чубенко Теодор 1 дол., Ганич Іван 1 дол., Петро Костик 1 дол., Путько Михайло 1 дол., Іван Войцікевич 1 дол., Стефан Муха 1 дол., Михайло Качмар 1 дол., Іван Швець 1 дол., Іван Караваць 50 ц., Іван Ковальський 1 дол., Маріс Павлюк 50 ц., (нечіткий) 1 дол., Петро Гербовий 50 ц., Розе Мотрук 50 ц.

Дітройт

Ярослав Стеткевич 2 дол., Василь Гузар 2 дол., Петро Коханчук 2 дол., Іван Гузар 2 дол., Володимир Смік 1 дол., Захарків Михайло 1 дол., Павло Лапкевич 1 дол., Іван Будник 1 дол., Дмитро Волощук 1 дол., І. Кован 1 дол., Макогін Юрій 3 дол., Микола Комар 3 дол., Левандовський 3 дол., Ярослав (нечіткий) 50 ц., Дмитро Досій 2 дол., Василь Лещук 1 дол., Степан Кравець 1 дол., Григорій Муззи 2 дол., Гермак Іван 50 ц., Ханацький Іван 50 ц., Дрозд Степан 5 дол., Жовтjak Іван 1 дол., Кісілявич Теодор 1 дол., Савко Осип 1 дол., Костельнік Дмитро 1 дол., Іван Бугрий 2 дол., Василь Гавілей 1 дол., Іван Яблінський 1 дол., Іван Ковалік 50 ц., Микола Паламарчук 50 ц., Микола Пандрак 1 дол., Михайло Ципа 2 дол., Гліва І. 1 дол., М. Ковалік 5 дол., Б. (нечіткий) 1 дол., Дмитро Івасішин 1 дол., Ярослав Стеткевич 2 дол., Іван Копач 1 дол., Теодор (нечіткий) 1 дол., Ярослав Андрушків 5 дол., Ольга Андрушків 5 дол., Осип Пайда 1 дол.

КОЛЯДА — 1955.

Ню Гейвен.

По \$2.—. Василь Гачкевич, М. Филипів, Р. Гижий, Л. Шипків, Ст. Козарук, М. Чапля, О. Сенета, М. Юкаш, Н. Н., М. Чайківський. По \$1.—; П. Струк, О. Микетей, Б. Снігурівич, М. Кухній, Р. Попель, М. Заклинський, К. Папп, А. Кравчук, Г. Гіна, о. О. Рейнарович, А. Дерешівський, В. Фіцалович, С. Кізима, О. Прокопович, М. Шифурка, Єр. Томашівський, Е. Козюпа, І. Загрійчук, М. Шайдицький, М. Дубецький, Т. Веселік, І. Козін, М. Бем, І. Лучинський, М. Духновський, В. Гіна, В. Петрашак, М. Федорчук, Корніенко, І. Гнида, Р. Білоус Г. Нестор, В. Береза, Е. Волинець, М. Ленінський, Н. Н., Федор, М. Юкаш, В. Д-кій, С. Дрозд, В. Гачкевич, Р. Рондяк, К. Матвієнко, Т. Веселік, П. Самсонюк, Л. Марків, М. Дуда, Г. Гіна, І. Гузик, М. Латик, В. Береза, В. Лодинський, Е. Лукомський, А. Малачук, М. Духновський, В. Березовський, В. Довганський, С. Садівський, І. Лодинський, Б. Кунько, М. Филипів, В. Климук і І. Загрійчук 50 центів.

КЛЕВЕЛАНД, ОГО

(Закінчення)

Петро Лобай 2 дол., Василь Кострів 1 дол., Федор Шепівдич 2 дол., Теодор Турчик 4 дол., Володимир Решайт 5 дол., Олена Решайт 1 дол., Миколай Мовчно 5 дол., Іван Моспа 2 дол., Дмитро Шутець 1 дол., Михайло Лагодотний 2 дол., Іван Островський 2 дол., Павло Преснатий Іван Коломієць 1 дол., Михайло Кушнір 2 дол., Іван Гаврилів 2 дол., Катарина Мариновська 1 дол., Ольга Синенька 3 дол., Микола Поглід 1 дол., Петро Мурцин 2 дол., Василь Мудрак 3 дол., Григорій Кріслатий 3 дол., Семен Кріслатий 3 дол., Павло Голик 1 дол., Іван Габоцький 2 дол., Андрій Стицяк 3 дол., Іван Рапкевич 2 дол., Петро Гупаловський 2 дол., Іван Озарко 5 дол., Іван Дмитренко 2 дол., Катерина Филиповська 1 дол., Іван Вішінський 2 дол., Іван Марич 6 дол., Григорій Карась 2 дол., Іван Червенецький 2 дол., Ілько Гладун 4 дол., Микола Дейнека 1 дол., Степан Балій 1 дол., Іван Довганюк 1 дол., Микола Ковалісько 2 дол., Євгеній рема 1 дол., Михайло Ярема 2 дол., Петро Молодило 1 дол., Микола Гарасименко 1 дол., Богдан Снелік 1 дол., Григорій Першовович 1 дол., Іван Наконечний 1 дол., Степан Романюк 2 дол., Іван Налка 1 дол., Осип Данко 2 дол., Іван Кореф 2 дол., Катерина Воробей 2 дол., Іван Гриць 2 дол., Іван Мороль 2 дол., Лаврентій Конник 10 дол., Михайло Пилюшкевич 2 дол., Михайло Шайка 2 дол., Дмитро юба 2 дол., Воодміндр Столляр 2 дол., Павло Лобур 2 дол., О. Синенький 5 дол., — Місто Лорайн, Огайо 58.00, — Михайло Лішнянський 5 дол., Стефан Попельницький 5 дол., Іван Тарнавський 5 дол., Євген Тарнавський 5 дол., Петро Валянський 1 дол., Теодор Цогло 2 дол., Корній Галат 3 дол., Федір Костенко 2 дол., Володимир Анасів 2 дол., Володимир Баран 3 дол., Євген Субота 3 дол., Богдан Жіян 5 дол., Л. Дмитренко 1 дол., Микола Зінків 3 дол., Василь Чиркало 3 дол., Яків (нечіткий) 2 дол., Микола Балкат 50 цент., Іван Кош 35 цент., Гриць Мирогодський 1 дол., Джім Кузик 1 дол., Василь Мельник 2 дол., Іван Дзюба 3 дол., Д-р

Вийшла з друку і розсилається передплатникам „Історія Русів” — книга, „в якій знайдемо стільки думок про мазепинщину і взагалі про наш відважний кривавий спір з Москвою; книга на якій виховувався Шевченко і яку чужинець Пушкін прозвав „малоросійським Титом Лівієм”

(Д. Донцов)

Видавництво складає подяку передплатникам книги за передплату, якою помогли видати „біблію” українського народу.

Поспішіть з передплатою. Тираж книги невеликий.

Микола Грушкевич 5 дол., Олійники 3 дол., Марія Чулляк 1 дол., нечіткій 3 дол., Малиш Михайло 3 дол., Михайло Павличин 5 дол., Стасюк А. 5 дол., В. Мельник 2 дол., Стасинин 4 дол., Мартинів 1.50 дол., В. Мовчко 3 дол., С. Ворон 3 дол., М. Малкуш 2 дол., С. Вівчар 2 дол., П. Кінаш 2.50 дол., нечіткій 3 дол., Філіппшин 3 дол., Завадівський 2 дол., К. Мельник 1 дол., М. Ганич 1 дол., Ф. Кірник 1 дол., К. Кітра 1 дол., І. Дубинецький 1 дол., Г. Середа 1 дол., І. Незнаний 5 дол., Т. Воробець 1 дол., В. Зуз 3 дол., Пиріг 3 дол., В. Сеньчило 2 дол., Г. Лішинський 2 дол., В. Омайюх 2 дол., В. Якима 2 дол., Лаврисюк 1 дол., Т. Стереб 2 дол., В. Столяд 2 дол., А. Наконечний 2 дол., В. Зубко 2 дол. С. Чабанюк 2 дол., М. Гальчук 4 дол., О. Чубатий 5 дол., Павлик Іван 2 дол., Маркевич Теодор 3 дол., Ведмедик Іван 2 дол., Чайка Олександер 3 дол., Маркевич Іванна 3 дол., Ярицько Галина 4 дол., Василік Теодор 2 дол., Василік Василь 5 дол., Марич Іван 3 дол., Слободян Микола 3 дол., Ковч Григорій 2 дол., Проф. Кордуба 2 дол., Тимків Стефан

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ „ВІСНИКА”

Передплата на рік \$4.00

Передплата на півроку 2.25

Ціна окремого примірника50

Всі передплати, зокрема з Канади, треба надсилати грошевим переказом (моней ордер), або в звичайних листах, на адресу адміністрації журналу.

Банкові чеки й грошеві перекази треба виповнювати на адресу:

“V I S N Y K”
P. O. BOX 304, Cooper Sta., New York 3, N. Y.
O. D. F. F. U.

Про всякі зміни адреси прохаемо негайно повідомляти адміністрацію, рівночасно подаючи і свою дотеперішню адресу.

Адміністрація.
“ВІСНИК” — ОРГАН ООЧСУ
Редактує Колегія
Головний редактор
I. Вовчук

5 дол., Степан Казимиров 2 дол., Теодор Купчевич 2 дол., Ярослав (нечіткий) 2 дол., Шевчук Дмитро 1 дол., Гусаков Григорій 1 дол., Поштар Роман 10 дол., Янчак Теодор 2 дол., Бургар 3 дол., Улан Іван 2 дол., Водораш Михайло 3 дол., Михайло Кура 2 дол., Бобенко 2 дол., Греля Дмитро 2 дол., Шудан Володимир 5 дол., Крутіголова Осип 2 дол., др Зварун Іван 5 дол., Сліпець Іван 3 дол., нечіткий 2 дол., Нестор Мошинський 2 дол., Яворська Марія 2 дол., нечіткий 2 дол., Панас Іван 3 дол., Василь (нечіткий) 3 дол. Омелян Гринько 2 дол., Ерденбергер 4 дол., Санжкоревський 3 дол., Володимир Мазур 2 дол., проф. Голембійовський 2 дол., Кігічак Михайло 2 дол., Мринц 2 дол., Байко 1 дол., Бедзик Михайло 5 дол., Гавур Григорій 3 дол., Микола Боберко 2 дол., Шмогало Дмитро 5 дол.

Бофало

Тиховський Петро 2 дол., Кривий Андрій 2 дол., Хомяк Олесь 2 дол., Щітка Роман 2 дол., Лупадка Анна 2 дол., Тиховський Володимир 2 дол., Паньків Михайло 1 дол., Заліта М. 1 дол., Корільяк Володимир 1 дол., Кравців М. 1 дол., Громоцький Петро 1 дол., Різник Михайло 1 дол., Kochut Йосиф 5 дол., Баранюк Петро 5 дол., Костів Гриць 5 дол., Мороз Богдан 5 дол., Сидуляк Роман 5 дол., Середюк Василь 10 дол., Щавінський Володимир 5 дол., Гузар Іван 3 дол., Горганюк Степан 3 дол., Ковалник Петро 5 дол., Ширій Іван 3 дол., Потоцький Петро 3 дол., Лоза Михайло 2 дол., Медвідь Микола 2 дол., Мороз А. 1 дол., Захарків 2 дол., Панків В. 1 дол., Пінкас Микола 1 дол., Осередок СУМ Л. Укр. в Бофало 50 дол., Бельмега Михайло 5 дол., Щерба Іван 3 дол., Лисенко Микола 2 дол., Ткачук Олекса 2 дол., Райца Василь 2 дол., Головатий Любомир 2 дол., Андрушко Олекса 2 дол., Панасевич Клим 3 дол., Осташук Микита 2 дол., Бронницький Михайло 1 дол., Ховайло Осип 5 дол., Пастиух Андрій 5 дол., Воронін Олексан. 5 дол., Кубіль Михайло 3 дол., Квасницький Сергій 3 дол., Борачок Марян 2 дол., Веренчук Семен 2 дол., Чернявський Павло 2 дол., Мозяк Петро 2 дол., Осадчук Михайло 2 дол., Ковалик Василь 2 дол., Стасенко С. 2 дол., Михайлук Володимир 2 дол., Мазяк Михайлина 1 дол., Мандзій Петро 1 дол., Волошанюк Борис 1 дол., кіналь Гіларій 1 дол., Цьопник 1 дол., Пусак Петро 1 дол., Мельник В. 1 дол., Шкуть Сергій 5 дол., Грекуляк Степан 2 дол., Лівак Іван 2 дол., Іваничко Михайло 2 дол., Демків Лука 2 дол., Далик Василь 2 дол., Добривєвич Гриць 2 дол., Сметанюк Василь 2 дол., Тарнавський Тадей 2 дол., Волошин Петро 5 дол., Крупа-Папіш 5 дол., Білецький Павло 5 дол., Бутрин Петро 5 дол., Макогон Михайло 5 дол., Ксеня Макогон 5 дол., Гірка Богдан 4 дол., Орлик Медик Михайло 3 дол., Кусий Василь 3 дол., Добривєвич Грицько 3 дол., Дергак З. 3 дол., Кряк Дмитро 1 дол., Левицький Богдан 1 дол., Кокотайло Степан 5 дол., Пожарнюк Богдан 4 дол., Перейма Мирослав 3 дол., Сало Іван 3 дол., Пітулай Дмитро 3 дол., Левицький Іван 2 дол., Бідний Павло 2 дол., Пелих Михайло 2 дол., Подейсійчук Петро 2 дол., Дячишин Дмитро 2 дол., Осадців Володимир 2 дол., Козак Юрій 1 дол., Гайдар Anatolij 3 дол., Kochut Pavlo 5 дол., Гудимяк Юрій 5 дол., Кондратюк Кирило 5 дол., Згібай Олексій 5 дол., Миколенко Михайло 5 дол., Ортинська Віра 5 дол., Кулік Олекса 5 дол., Позняк Сергій 4 дол., Ковтало Степан 3 дол., Стеценко Іван 3 дол., Дранка Дмитро

2 дол.. Швець Петро 2 дол., Гринчак Степан 2 дол., Конопій Марія 2 дол., Душенко Степан 2 дол., Бідний Павло 2 дол., Коваливський Микола 2 дол., Гладич Степан 1 дол., Білок Микола 1 дол., Теренін Петро 1 дол., Чіп Осип 3 дол., Мохнач О. 3 дол., Савчинець Л. 3 дол., Колесник Я. 3 дол. Бурда К. 3 дол., Юрків М. 3 дол., Нищерук М. 3 дол., Андрійчук С. 5 дол., Петрівський В. 4 дол., Ганущак Д. 4 дол., Данкевич В. 2 дол., Шрамко С. 2 дол., Михайлів М. 2 дол., Макогін М. 2 дол., Бурда П. 2 дол., Кладочний М. 2 дол., Попадин Ю. 2 дол., Бриннида В. 2 дол., Смук М. 2 дол., Уляк В. 2 дол., Мельник В. 2 дол., Віледорф 1 дол., Гарас Роман 5 дол., Баран Юрій 5 дол., Райца Франко 5 дол., Білий Г. 5 дол., Бурда М. 5 дол., Ватах М. 5 дол., Калина С. 3 дол., Саяк І. 3 дол., Михайлів Р. 3 дол., Нижник І. 3 дол., Світківський Г. 3 дол., Кульчицький І. 2 дол., 'роцка Беті 2 дол., Сарахман Г. 2 дол., Павлик О. 2 дол., Гаврилюк І. 2 дол., Березюк М. 2 дол., Мельник М. 2 дол., Депутат М. 1 дол., Юрків Т. 1 дол., Пастерик А. 1 дол., Созонець Т. 1 дол., Леськів Г. 1 дол., Ганицькі 1 дол., Грека І. 2 дол., Левицький М. 5 дол., Стець Луїс 5 дол., Грех І. 5 дол., Жук П. 3 дол., Муринець І. 3 дол., Була О. 3 дол., Станкевич І. 2 дол., Касіянчук І. 2 дол., Круцько Г. 2 дол., Мочерняк М. 2 дол., Гаравус 2 дол., Володко П. 2 дол., Бумбар В. 2 дол., Горошко Д. 1 дол., Когут 1 дол., Каванір М. 1 дол., Москал А. 1 дол., Цичхович 1 дол., Бах 1 дол., Володка Я. 1 дол., Регула І. 1 дол., Скрип 1 дол., Папуга 3 дол., Ребула 3 дол., Антонів Дмитро 5 дол., Купчак Іван 5 дол., Клименко Андрій 5 дол., Сидлярчук Антон 3 дол., Потюк Олекса 3 дол., Камат Володим. 3 дол., Тимчій Іван 2 дол., Щерба Ілько 2 дол., Макухи В-А 2 дол., Бучерка Василь 1 дол., Лихновський Іван 1 дол., Федина Григорій 1 дол., Муцин Микола 1 дол., Патрика Роман 1 дол., Бабула Ф. 1 дол., Кіналь Павло 1 дол., Чорнокосинський М. 50 центів, Іващенко Василь 5 дол., Горбачук Іван 3 дол., Погратний Микола 3 дол., Шевчук Іван 3 дол., Шиплявий Степан 2 дол., Пастернак М. 1 дол., Бурак Микола 2 дол., Данило М. 2 дол., Кострицький Степан 2 дол., Рудай П. 2 дол., Бобенчук Павло 1 дол., Маручиканич З. 1 дол., Наливайко Ф. 1 дол., Музичка В. 1 дол., Свободянський Я. 1 дол., Пастиухович В. 1 дол., Дорошак Ф. 1 дол., Була Ілля 1 дол., Салдит М. 1 дол., Зеньків Я. 1 дол., Шарабан Василь 5 дол., Лисак Михайло 5 дол., Воробер Григорій 2 дол., Худий Сахарій 2 дол., Артимович Михайло 2 дол.. Барицький Микола 2 дол., Петрович Михайло 1 дол., Каспrik Роман 1 дол., Перцак Петро 5 дол., Гладун Степан 5 дол., Жаборинський Олексан. 5 дол., Мандзій Михайло 5 дол., Луковський Евген 5 дол., Бурак Микола 3 дол., Прендота Микола 3 дол., Шуманський Сельвес. 3 дол., Чорнобай Евген 2 дол.

В наступному числі будуть видруковані останні пожертви на В. Ф. 1955 р.

В листопаді і грудні відділи докладуть всіх зусиль, щоб змінити „Вісник” фінансово. Для цього вирівнюють передплати за цей рік, розрахуються за кольортажу, зберуть на пресовий фонд, переведуть передплату на 1956 р., приеднають нових передплатників.